

Monitoring beverpopulatie buiten kansrijke gebieden inclusief Natte Natuurparels Limburg 2021 en inschatting populatiegrootte

Onderzoek in opdracht van de Provincie Limburg

Gijs Kurstjens & Willy de Koning

provincie limburg

Foto voorzijde: Willy de Koning

27 juli 2021

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Methodiek	6
3. Resultaten	10
3.1 Monitoring natuurplels	10
3.2 Conclusie	56
3.3 Nieuwe populatieschatting	57
3.4 Areaal	58
3.5 Discussie	60
Dankwoord	64
Literatuur	65

Bijlage 1. Dataset bever 2021 Natte natuurplels Limburg.

1. Inleiding

In aanvulling op het in 2020 uitgevoerde veld- en literatuuronderzoek naar de beverpopulatie in N2000 gebieden waarvoor de bever als doelsoort is aangewezen (Kurstjens & de Koning, 2020), heeft de Provincie Limburg behoefte aan actuele gegevens omtrent de verspreiding van de bever buiten de zogenaamde kansrijke leefgebieden.

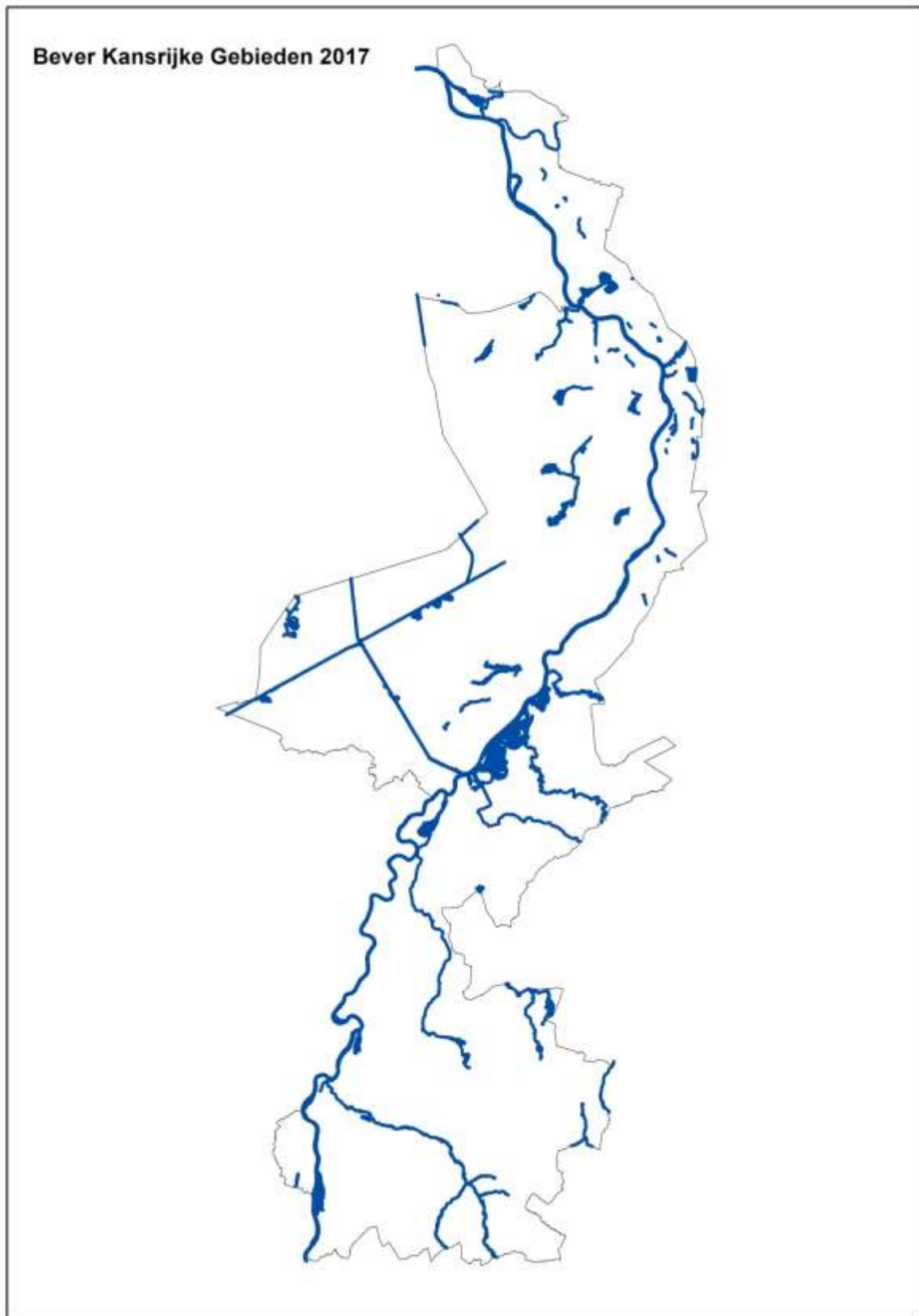
Binnen de provincie Limburg kunnen op basis van het internationale natuurbeleid en het provinciale faunabeleid (Faunabeheerplan Bever 2017– 2020) verschillende leefgebieden voor de bever worden onderscheiden: kansrijk bevergebied (figuur 1) inclusief vijf N2000 gebieden waarvoor er een instandhoudingsdoelstelling is geformuleerd (Maasduinen, Swalmdal, Roerdal, Leudal, Grensmaas en mogelijk op termijn ook nog het Geuldal conform Veegbesluit). Het idee is dat binnen kansrijke Bevergebieden een populatie van minimaal 500 dieren kan leven, waarmee de gunstige staat van instandhouding van de soort is gewaarborgd, omdat deze gebieden met elkaar zijn verbonden en een samenhangend netwerk vormen. Het onderzoek in de winter van 2020 toonde aan dat er intussen naar schatting ca. 511 bevers in deze zone leven.

Buiten deze kansrijke gebieden (figuur 2) kunnen en mogen ook bevers leven, maar wordt gewerkt met een probleemgestuurde aanpak hetgeen ook kan betekenen als er geen andere bevredigende oplossingen zijn dat dieren worden gevangen en/of gedood.

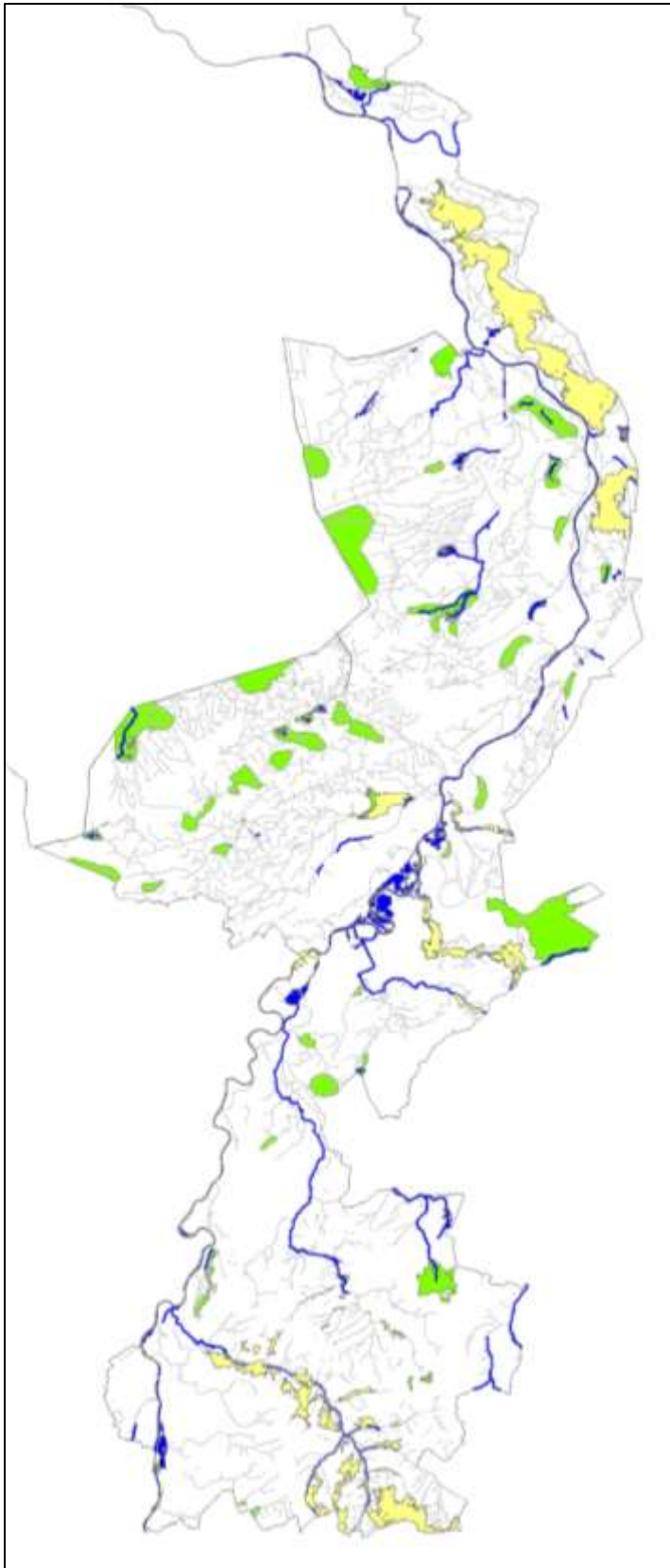
De zone buiten de kansrijke gebieden is divers en bestaat uit natuurgebieden (langs beken of geïsoleerde wateren), agrarisch gebied en stedelijk gebied (incl. kanalen).

Het doel van de opdracht is om:

1. Een actuele schatting te maken van het aantal territoria en daarmee het aantal bevers dat buiten de kansrijke gebieden leeft, op basis van een combinatie van veldonderzoek en literatuuronderzoek (vooral data Waterschap Limburg).
2. Het veldonderzoek (monitoring) zal worden uitgevoerd in natuurgebieden met een anti-verdrogingsopgave (TOP-gebieden/ natte natuurparels, zie figuur 2). Op basis van onderzoek naar vaste verblijfplaatsen (burchten en hollen) in combinatie met een inventarisatie van geurmerken in de nawinter (medio januari – eind maart 2021) kan een beeld kan worden gegeven van het aantal territoria en daarmee het aantal bevers in deze gebieden.
3. Op basis van literatuuronderzoek wordt voor het overige gebied een schatting gemaakt van het aantal dieren dat aanwezig is buiten de begrenzing van Kansrijke Beverleefgebieden. Daarmee kan een antwoord worden gekregen op de vraag hoeveel bevers in deze zone leven.

Figuur 1. Kansrijke Bevergebieden Limburg. Bron: FBE Limburg, 2016.

Figuur 2. Overzicht van Natte natuurparels (groen) met leefgebied voor de Bever in Midden-Limburg buiten de kansrijke gebieden (= donkerblauw). N2000 gebieden met Bever als doelsoort zijn lichtgeel weergegeven en zijn dus al in 2020 onderzocht.

2. Methodiek

Het onderzoek naar de verspreiding en de populatiegrootte van de bever bestaat uit drie onderdelen: 1) bureaustudie (opvragen en bewerken data tot kaarten) en 2) veldonderzoek in de natte natuurplekjes buiten de kansrijke leefgebieden en 3) gegevensverwerking en rapportage.

1) Bureaustudie (data-verzameling) gericht op de actuele verspreiding van de bever in Limburg.

De bureaustudie is vanaf begin januari 2021 opgestart, mede ook ter voorbereiding van het veldwerk in de winter van 2021. De volgende digitale databestanden zijn hierbij gebruikt:

- dataset beveractiviteiten.shp van het Waterschap Limburg uit de jaren 2016 t/m 2019; aangevuld met alle waarnemingen van 2020 (749 records). Deze data worden via een speciaal ontwikkelde app verzameld door medewerkers van Waterschap Limburg binnen haar beheergebied (overwegend primaire watergangen en beekdalen). Hierin is nauwkeurige informatie verzameld met beverdata (dam, burcht, oeverhol) van de gehele provincie Limburg met locatie (x/y coördinaten), datum, status (in gebruik), risico, ingreep etc. Langs veel beekdalen en primaire watergangen is het beeld vaak redelijk tot zeer compleet, voor grote delen van het Limburgse Maasdal (winterbed), natuurgebieden en kanalen is het beeld meer anekdotisch en zeker niet volledig.

- NDFF export 23-01-2020 (2016 t/m 2019) met ca. 7000 beverwaarnemingen op (overwegend) kilometerhok-niveau (vaak van Zoogdiervereniging) en soms op gedetailleerder niveau (van waarneming.nl). Een beperkt aantal data buiten de provinciegrenzen is verwijderd uit het kaartbeeld. Dit bestand is aangevuld met alle waarnemingen van 2020 (NDFF export 20-01-2021) met 1245 records.

- dataset Maasdal van beverburchten, geurmerken e.d. (archief Gijs Kurstjens), gebaseerd op uitgebreid veldonderzoek in het noordelijk Maasdal voor Rijkswaterstaat Zuid-Nederland in 2015 (project Stroomlijn voor Arcadis BV), de inventarisatie van het habitatrichtlijngebied Grensmaas (Inberg e.a., 2015), ecologisch onderzoek in de Lus van Linne in 2014 (Kurstjens, 2014) en aanvullingen voor tussenliggende gebieden van derden uit de periode 2012 t/m begin 2016 (vooral van Willy de Koning). Daarmee is een complete dataset beschikbaar van het winterbed van de Maas binnen de provincie Limburg.

2) Veldonderzoek in de Natte natuurparels.

Het veldonderzoek is uitgevoerd in de periode januari tot april 2021. Er is speciaal voor deze periode gekozen om twee redenen. In de tweede helft van de winter/het vroege voorjaar bakenen bevers hun territoria af door middel van geurmerken. Ook zijn de vaste verblijfplaatsen in deze bladloze periode het best te vinden. Deze veel beproefde methode o.a. in de Millingerwaard (Kurstjens, 2019), maar ook eerder in het Geul-, Roer- en Swalmdal (Kurstjens, 2005; Waschk e.a., 2009; Verschoor e.a., 2015) kan in de toekomst worden gebruikt om het onderzoek te herhalen (monitoring).

Het veldwerk in de natte natuurparels is uitgevoerd door beverspecialisten Willy de Koning en Gijs Kurstjens. Lokaal zijn aanvullende waarnemingen verkregen van vrijwilligers, de beverratbestrijders van Waterschap Limburg en medewerkers van de natuurbeherende organisaties (zie dankwoord).

Bij het veldwerk zijn alle actuele en voormalige bewoningssporen (burchten, holen en legers) en geurmerken met GPS ingemeten, tot op ca. 5–10m nauwkeurig. Wissels en kanalen tussen verschillende waterlopen zijn eveneens ingemeten, omdat die van belang zijn voor het bepalen van de grenzen van de territoria. Vraatsporen en (voedsel)opgangen zijn in principe niet ingemeten omdat ze niet direct een rol spelen bij het vaststellen van territoriumgrenzen. Per gebied is mede op basis van geurmerken het aantal territoria geschat, en of daarbinnen sprake is van een familie of van een solitair dier.

Per hele dag is afhankelijkheid van de terreingesteldheid en mate van natuurlijkheid van de waterlopen/ moerasgebieden gemiddeld ca. 10 km oever onderzocht. In totaal zijn door Gijs Kurstjens ruim 11 velddagen besteed aan de natuurparels van Midden- en Noord-Limburg ten noorden van Roermond. Willy de Koning heeft het veldwerk, verdeeld over meerdere dagdelen en dagen, uitgevoerd ten zuiden van Roermond. Daarnaast heeft zij de gebieden Heidsche Peel en De Zoom onderzocht.

In tabel 1 is een overzicht gegeven van de onderzochte natuurparels. In totaal is ruim 5.500 ha onderzocht. Natuurparels met waterlopen die binnen het kansrijke leefgebied liggen, zijn afgevallen. Voorbeelden hiervan zijn Weerterbos, Broekhuizer Schuitwater, Grote en Kleine Moost.

In Noord- en Zuid-Limburg zijn natte natuurparels al onderzocht (N2000-Geuldal) of ontbreken bevers (Sint Jansberg, Boschhuizerbergen, Castenrayse Broek, Groote Peel, Areven, Boschbeek Meinweg, Bunderbos, Brunssumerheide, Grasbroek, Noorbeekdal). Een uitzondering in Zuid-Limburg vormt het bovenstroomse deel van het stroomgebied van de Geleenbeek.

Tabel 1. Overzicht van de onderzochte natte natuurpleils in Limburg.

Gebied	Oppervlakte	Toelichting
Sint Jansberg	(289 ha)	Geen bevers aanwezig
Boschhuizerbergen	(292 ha)	Geen bevers aanwezig
Sohr-Legerterbos	602 ha	Oude Maasarm Ooijen-Wanssum, recent heringericht
Heidsche Peel	360 ha	
Castenrayse Broek	(78,8 ha)	Geen bevers aanwezig
Mariapeel	1408 ha	
Kaldenbroek	116 ha	
Dubbroek	221 ha	
Groote Peel	(525 ha)	Geen bevers aanwezig
Holtmühle	80,8 ha	
Waterbloem	405 ha	
Kruisvennen en Nederpeel	382 ha	Alleen deel Neerpeelbeek
De Zoom	172 ha	
Sarsven en De Banen	284 ha	Inclusief Vlakwater en Kwegt
Roeventerpeel	60,5 ha	
Kootspeel	25 ha	
Moeselpeel	119 ha	
Beeselsbroek	137 ha	
Vuilbemden	46,7 ha	
Meinweg	(2007 ha)	Alleen deel Boschbeek, maar daar zijn (nog) geen bevers aanwezig
De Krang	79,4 ha	
Wijffelterbroek	226 ha	
Areven	80,2 ha	
Schrevenhof Het broekje	27 ha	
De Doort	87,4 ha	
Haeselaarsbroek	57 ha	
Ijzerenbosch	278 ha	
Grasbroek	50,9	
Bunder- en Elsloërbos	(176 ha)	Geen bevers aanwezig buiten Hemelbeek
Geleenbeekdal	136,4 ha	Bovenstrooms van Schinnen
Noorbeekdal	(42,8 ha)	Geen bevers aanwezig
Totaal	5.555 ha	

3) Gegevensverwerking en rapportage

Alle verzamelde velddata zijn verwerkt in een totaaltabel in Excel met Amersfoort-coördinaten (x,y), datum, waarnemer, aantal, natte natuurparel, deelgebied en specifieke informatie over type waarneming (burcht, hol, geurmerk, wissel, dam etc.). Zie ook dataset bever 2021 Natte natuurparels Limburg in bijlage 1. In totaal zijn tijdens dit veldonderzoek 575 waarnemingen van bevers verzameld. De data zijn bewerkt om kaartjes te maken van de verspreiding binnen de natte natuurparels.

Samen met de in het literatuuronderzoek verzamelde data zijn de veldgegevens benut voor het maken van een kaart t.b.v. de actuele verspreiding in Limburg.

Grote familie burcht in Kaldenbroek (20 januari 2021).

3. Resultaten

Hieronder worden de onderzochte gebieden nader besproken en op kaart weergegeven eventueel aangevuld met foto's.

Figuren natte natuurplels

Algemene opmerking bij figuren: oranje arcering = begrenzing natte natuurplels, donkerblauw = kansrijke leefgebieden voor bever (Maas, beeklopen en plassen), lichtgeel = Natura 2000 gebieden met bever als doelsoort en zwarte lijnen = overige waterlopen (buiten kansrijke leefgebieden).

3.1 Monitoring Natte natuurplels

Uit het veldonderzoek is gebleken dat in de gebieden Areven, IJzerenbosch en Grasbroek (nog) geen bevers aanwezig waren. Deze gebieden worden hieronder dan ook niet besproken. Het eerste gebied heeft momenteel mede door sterke verdroging weinig potentieel geschikt leefgebied voor bevers. De randen van het IJzerenbosch (Nelisgraaf) bieden mogelijk wel kansen voor de bever en de soort kan het gebied via de Middelsgraaf bereiken. Het Grasbroek is wel kansrijk maar ligt wat geïsoleerd in het landschap. Het Grasbroek kan op termijn via zijbeken van de Geleenbeek worden gekoloniseerd, waar het proces van kolonisatie pas recent is begonnen.

Bever die geurmerk aanbrengt om het territorium te markeren.

3.1.1 Sohr–Legerterbos (Oude Maasarm)

Onderzoeksgebied

Het gebied, intussen beter bekend onder de naam Oude Maasarm Ooijen–Wanssum, heeft een oppervlakte van 602 ha en maakt onderdeel uit van het nieuwe Maaspark Ooijen–Wanssum. Door het afgraven en verleggen van Maaskades die hier in 1996 waren aangelegd na de grote overstromingen van 1993 en 1995, maakt het gebied sinds kort weer onderdeel uit van het winterbed van de Maas. Het gebied is grootschalig heringericht door de aanleg van een nieuw lint van smalle stroomgeulen binnen de contouren van de oude Maasarm. Overbodige ontwateringssloten en een visvijver zijn daarbij gedempt. Bestaande broekbosjes en laagten zijn daarbij gespaard.

Resultaten inventarisatie begin 2021

Begin 2021 zijn drie territoria aangetroffen binnen de Oude Maasarm. Van alle drie de territoria zijn grote familieburchten gevonden. In de visvijver die is omgevormd tot geul (voormalige Gubbelsvijver) is naast de gespaarde burcht op een eilandje ook een nieuwe burcht in een aangrenzend broekbosje gevonden. Beide burchten behoren tot hetzelfde territorium. Het aantal dieren begin 2021 wordt geschat op 12.

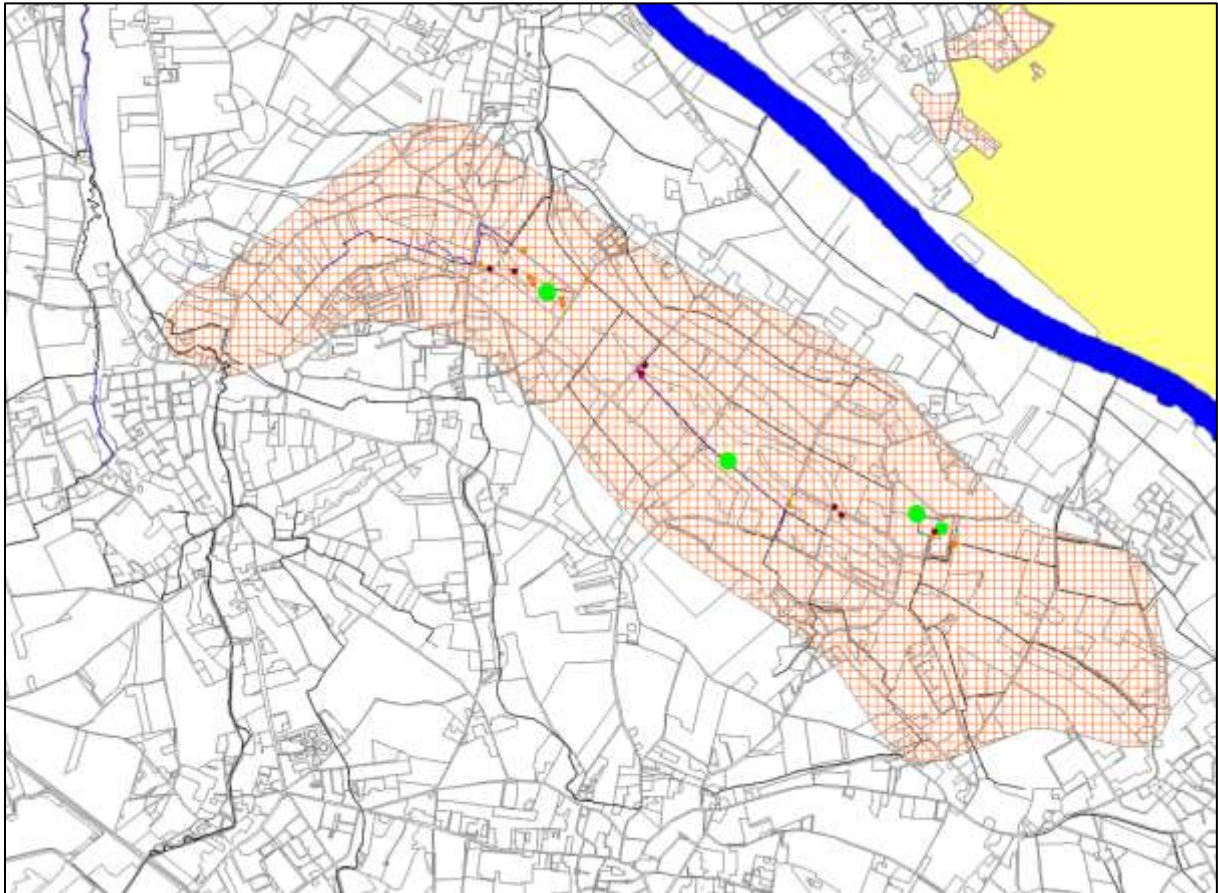

Nieuwe beverburcht langs geul nabij voormalige Gubbelsvijver (15 januari 2021).

Familieburcht in afgedamd en daardoor ondergelopen voormalige populierenbos in het centrale deel van de Oude Maasarm (15 januari 2021).

Figuur 3. Beverterritoria in de natte natuurparel Sohr-Legerterbos begin 2021. Groen = bewoonde burchten/ holen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Resultaten eerder onderzoek

In het najaar van 2008 zijn voor het eerst beversporen aangetroffen in het westelijk deel van het gebied rondom de visvijver Grondel Geduld en omliggende broekbosjes bij Meerlo. In ieder geval tot en met het voorjaar van 2013 lijkt hier sprake van een solitaire vestiging.

Vanaf het voorjaar van 2015 is er meer activiteit in het centrale deel en wordt daar op 28 mei 2016 een grote familieburcht gevonden met stroomafwaarts een dam. Het aantal dieren is begin 2016 geschat op 4-5 ex.

3.1.2 Heidsche Peel (met Peelkanaal)

Onderzoeksgebied

De natte natuurparel Heidsche Peel omvat 360 ha en bestaat uit allerlei Peelrestanten in een intensief agrarisch cultuurlandschap. Deze gebieden zijn niet geschikt voor de bever door het ontbreken van voldoende diep water. Aan de oostkant ligt het Defensie- of Peelkanaal, dat wel geschikte leefgebiedvormt.

Resultaten inventarisatie begin 2021

Er is een beverterritorium gevonden (concentratie van oeverholen met geurmerken), dat mede op grond van de hoeveelheid vraat en activiteit wordt toegekend aan één familie.

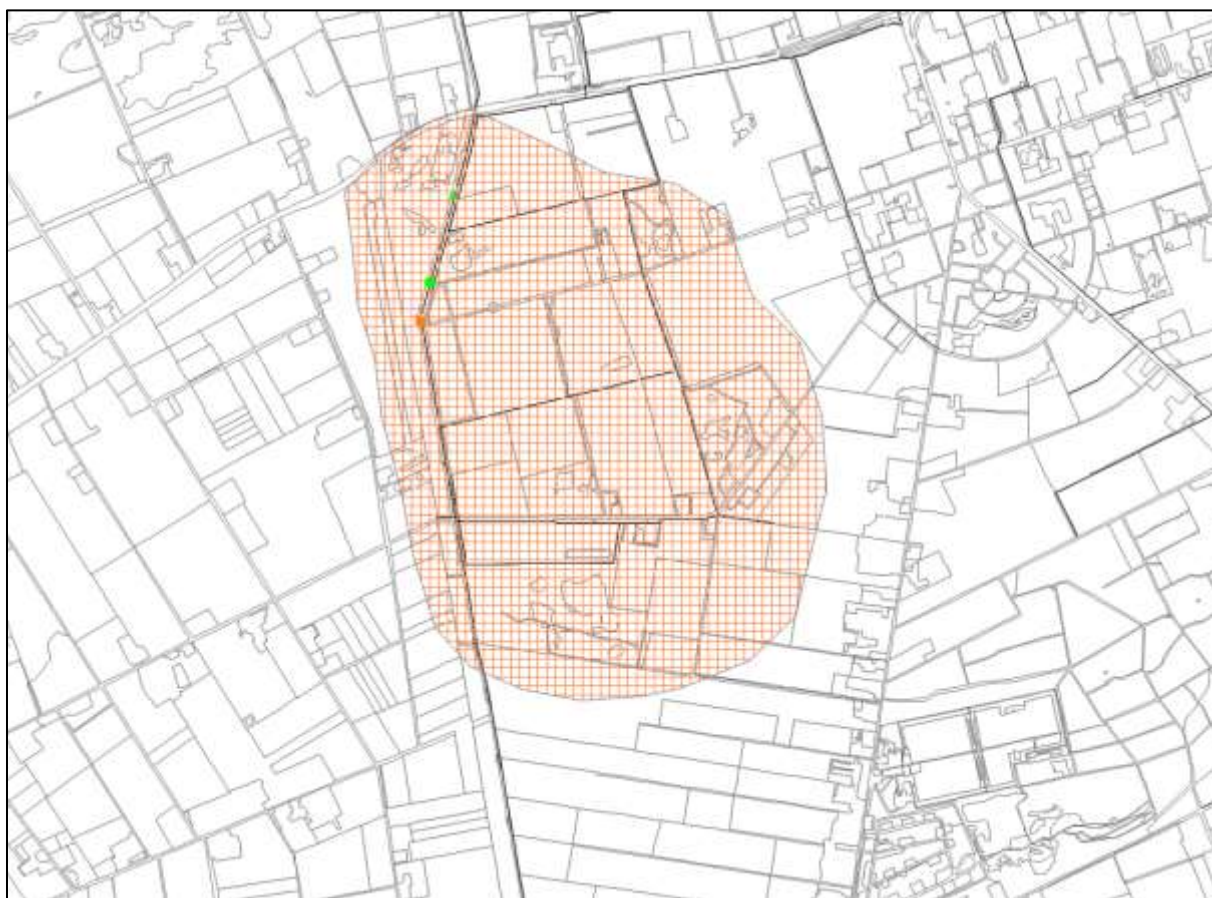
Resultaten eerder onderzoek

Al vanaf 2014 is beveractiviteit bekend van dit traject van het Peelkanaal. Het is de route waarlangs veel gebieden vanuit Midden-Limburg zijn gekoloniseerd: o.a. de Mariapeel. Begin 2016 was er nog geen vast territorium en is het aantal dieren geschat op 0. Vanaf begin 2018 lijkt er sprake van een bevervestiging en is de locatie met oeverholen bekend bij het Waterschap.

Bevervraat langs Peelkanaal in Heidsche Peel (7 maart 2021).

Figuur 4. Beverterritoria in de natte natuurparel Heidsche Peel begin 2021.
 Groen = bewoonde burchten/ holen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Geurmerk waarmee territoria worden afgebakend.

3.1.3 Mariapeel

Onderzoeksgebied

De Mariapeel betreft het Limburgse deel van het grensoverschrijdende natuurgebied de Verheven Peel van Staatsbosbeheer. Dit gebied bestaat uit een aantal deelgebieden waaronder Driehonderd Bunders, Horster Driehoek en Mariaveen. Ook het noordelijk deel van de Helenavaart en het gebied Grauwveen ten noorden van de spoorlijn maken onderdeel uit van het studiegebied.

Door de extreme droogte in de jaren 2018–2020 zijn grote delen van het gebied, zowel veenplassen als kanalen drooggevalen doordat het grondwater diep is weggezakt. Dit heeft zeker grote invloed gehad op de verspreiding van de bever in het gebied.

Resultaten inventarisatie begin 2021

Families met grote burchten zijn in de winter van 2021 vastgesteld in de deelgebieden Driehonderd Bunders, in de zone tussen de spoorlijn en de Kanaalweg inclusief het Griendtsveenkanaal en in een voormalige wijk in het deelgebied Mariaveen in het zuiden bij Helenaveen. In de Horster Driehoek zijn geen recente sporen gevonden; mede omdat grote delen van dit gebied volledig zijn uitgedroogd in 2020. Het gebied Grauwveen ten noorden van de spoorlijn is nog niet door bevers gekoloniseerd.

Naast de drie families is er sprake van enkele, vermoedelijk solitaire vestigingen op de volgende locaties: rondom de oude turfstrooiselfabriek in Griendtsveen (1) in Limburg en in Noord-Brabant langs de Helenavaart tussen de Juliana- en Wilhelminahoeve (1) en in het dorp Helenaveen (1).

In het Brabantse deel van het gebied heeft geen onderzoek plaats gevonden, maar zijn zeker 1 of meerdere families aanwezig o.a. langs het Kanaal van Deurne.

Resultaten eerder onderzoek

Via de kanalen die door en langs het natuurgebied lopen (Helenavaart, Kanaal van Deurne en Defensie- of Peelkanaal) hebben de bevers het Brabantse deel (Deurnese Peel) in oktober 2012 gekoloniseerd en het Limburgse deel (Mariapeel) pas omstreeks begin 2015. De eerste burcht op het Limburgse lag vanaf 2015/2016 in een inham van de Helenavaart, ongeveer 1 km ten zuiden van Griendtsveen. In het zuidelijk deel nabij Helenaveen stammen de eerste melding van beveractiviteit uit begin 2016 (omgeving De Hofstede). Langs de Kanaalweg is pas op 27 april 2018 voor het eerst een bever gezien door Boena van Noorden. Het aantal dieren is begin 2016 geschat op één familie (4 ex).

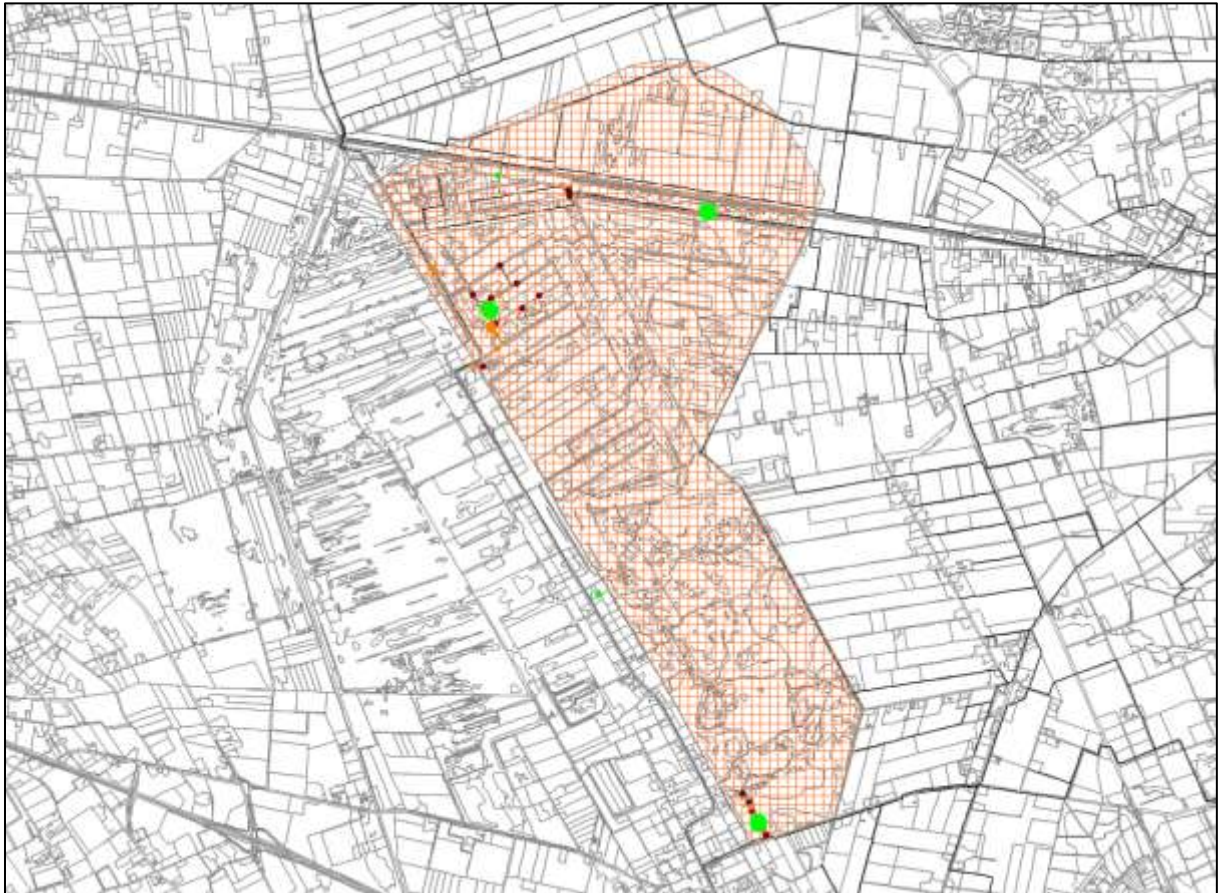

Burcht op dammetje in het deelgebied Driehonderd Bunders (26 januari 2021).

Burcht langs oude “wijk” in zuidelijk deel van Mariaveen (3 maart 2021).

Figuur 5. Beverterritoria in de natte natuurpleel Mariapeel begin 2021.
Groen = bewoonde burchten/ holen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

3.1.4 Kaldenbroek

Onderzoeksgebied

Het Kaldenbroek (116 ha) bestaat uit een natuurgebied in en rondom een oude Maasmeander met veel vochtige graslanden en broekbosjes rondom een ontwateringssloot (Broekloop resp. Molenbeek van Lottum). Het is grotendeels in eigendom van Stichting het Limburgs Landschap.

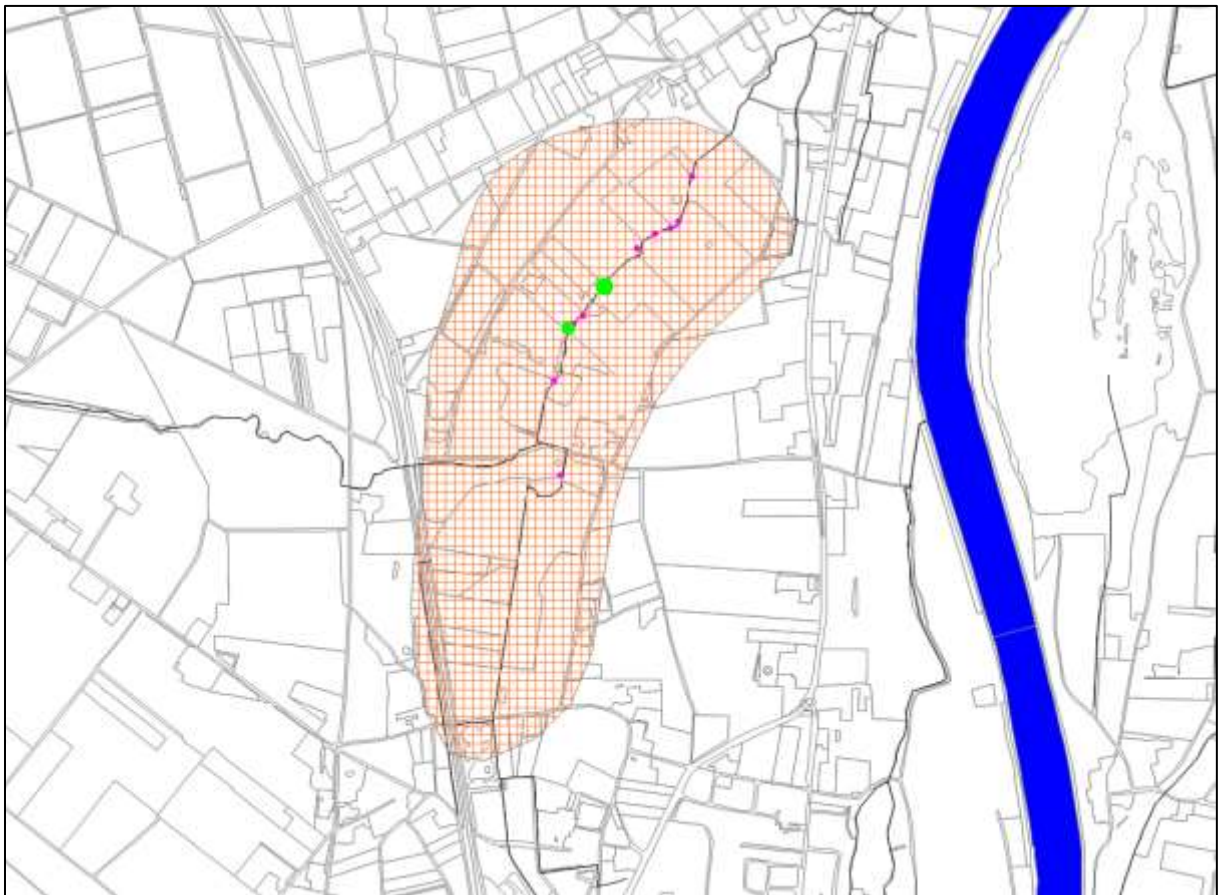
Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 is er alleen in het noordelijk deel activiteit vastgesteld. Er is sprake van een familieterritorium van 4 dieren met enkele grote burchten en vele dammen. In het verleden is ook vraat gevonden bij de visvijver ten zuiden van het natuurgebied, maar dat was in 2021 niet meer aan de orde.

Resultaten eerder onderzoek

Het gebied is pas relatief laat gekoloniseerd door bevers. Maart 2016 is de eerste activiteit gemeld, met een dam in de Broekloop Molenbeek van Lottum in het zuidelijk deel. In 2017 was er ook activiteit in het noordelijk deel. Het aantal dieren is in 2016 geschat op een solitair exemplaar.

Figuur 5. Beverterritoria in de natte natuurplek Kaldenbroek begin 2021.
Groen = bewoonde burchten/ holen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Beverdam in Kaldenbroek (20 januari 2021).

Door beverdam vernat grasland in het noordelijk deel van het Kaldenbroek.

3.1.5 Dubbroek

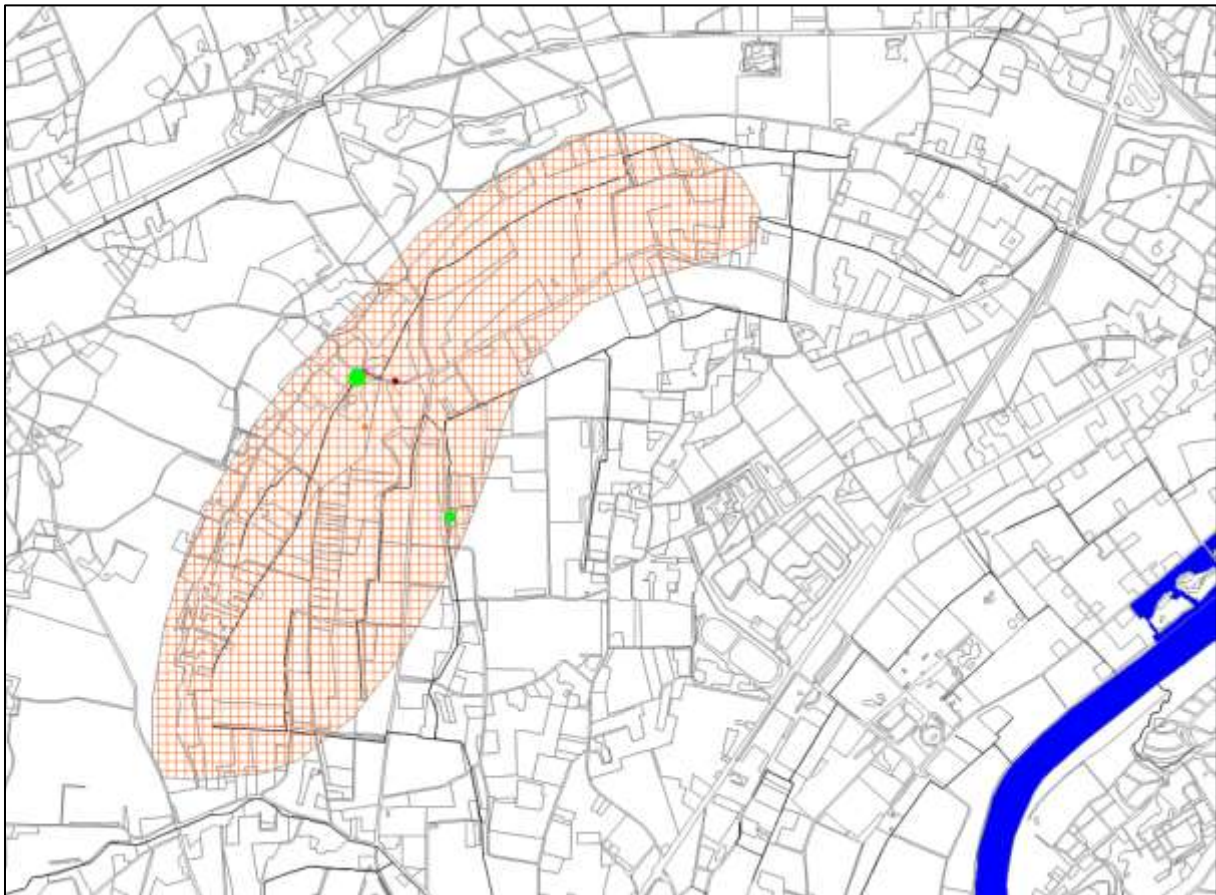
Onderzoeksgebied

Het Dubbroek is eveneens een natuurgebied in een tweetal oude Maasmeanders op het middenteras. Deze ca. 221 ha grote natte natuurparel is voor een groot deel in eigendom van Stichting het Limburgs Landschap. Het vormt het brongebied van de Springbeek die bij Hout-Blerick in de Maas uitmondt. Het grootste deel van het gebied bestaat uit elzenbroekbos met op de hogere delen wat graslanden en drogere bostypen.

Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 is in het natuurgebied een grote familieburcht aanwezig langs de Springbeek ter hoogte van een tweetal plassen. Dit territorium is met enkele geurmerken afgebakend t.o.v. beveractiviteit in een sloot (Berendonkse Beek) uit het nabijgelegen landbouwgebied. Daar is een dam aanwezig en een vaste verblijfplaats (bron: Waterschap Limburg). Er is ingeschat dat het in deze sloot om een solitair dier gaat. In totaal zijn dus ca. 5 dieren aanwezig.

Figuur 6. Beverterritoria in de natte natuurparel Dubbroek begin 2021.
Groen = bewoonde burchten/ holen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Resultaten eerder onderzoek

Net als het Kaldenbroek is dit gebied pas laat ontdekt door bevers. De eerst bekende melding stamt pas uit 25 februari 2018 (dam in de Springbeek). Het aantal dieren is in 2016 geschat op 0.

3.1.6 Holtmühle

Onderzoeksgebied

De natte natuurparel Holtmühle (81 ha) bestaat uit een kwelgebied onderlangs de steilrand van het Rijnterras ter hoogte van Tegelen. Het gebied is grotendeels eigendom van Staatsbosbeheer en bestaat uit broekbos, rietmoeras en sloten (bovenlopen van de Aalsbeek).

Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 is in het natuurgebied een grote familieburcht aanwezig in het rietmoeras in het zuidelijk deel van het natuurgebied. Op een recente luchtfoto zijn de beverkanalen in het rietmoeras goed zichtbaar (figuur x). Voor de aanleg van de snelweg lag hier een sportveld. Opvallend is het grote aantal dammen in de Tegelse Broeklossing die noordwaarts stroomt parallel aan de A73. Er is ingeschat dat dit om 4 dieren gaat (één familie).

De familieburcht langs en de dammen in de zuidwaarts stromende Windhondlossing (aanwezig eind februari 2018) zijn momenteel verlaten. Er zijn alleen enkele geurmerken en wat spaarzame vraat aangetroffen.

Een van de vele beverdammetjes die zorgen voor opstuwung van water in het rietmoeras en broekbos in de Holtmühle.

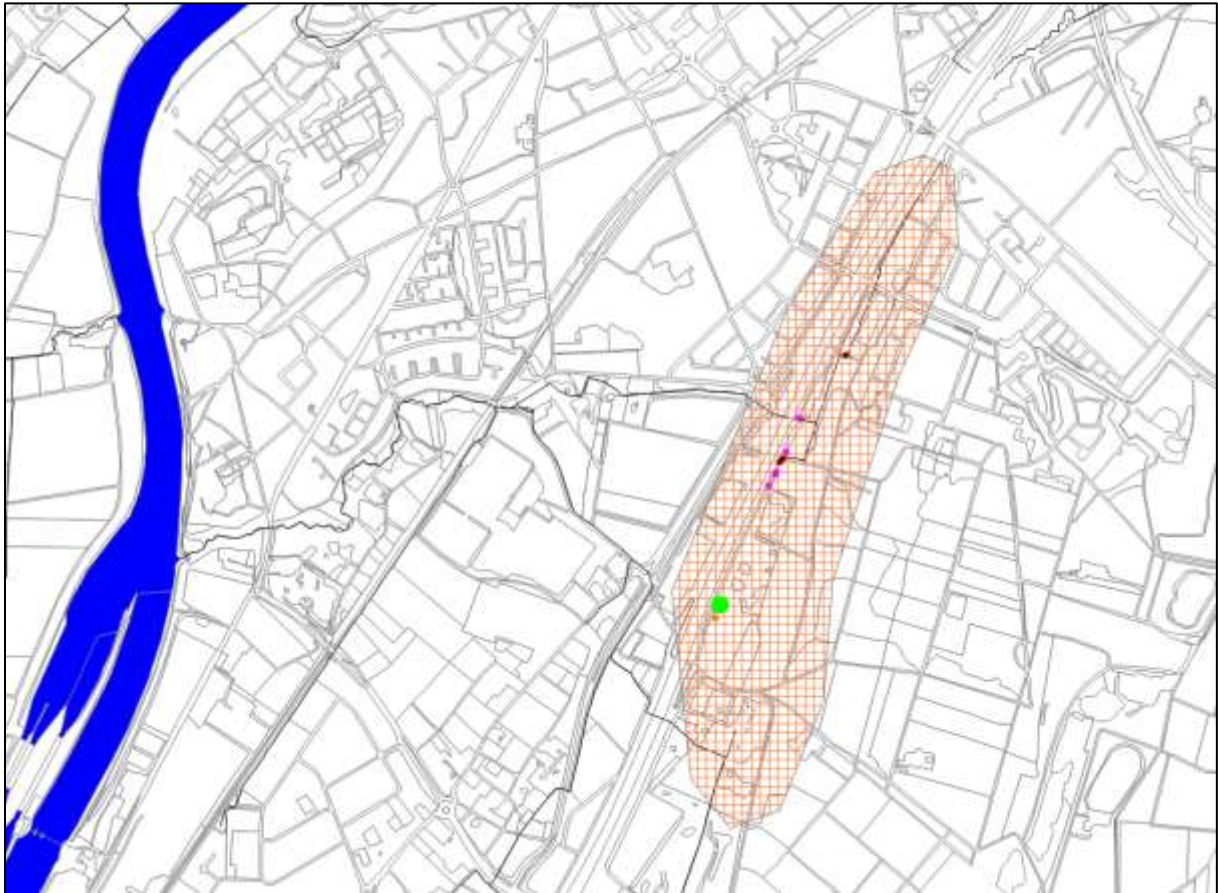

Actuele luchtfoto met rietmoeras op locatie van voormalige sportvelden in Holtmühle met burcht (groene cirkel) vlakbij A73 bij Tegelen. Let op de enorme structuurvariatie die is aangebracht door bevers in dit rietmoeras. De vele beverdammen die bijdragen aan de vernatting, liggen in de afwatering buiten dit beeld (noordzijde).

De beverburcht ligt verscholen langs de rand van het rietmoeras.

Figuur 7. Beverterritoria in de natte natuurparel Holtmühle begin 2021.
Groen = bewoonde burchten/ holen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Resultaten eerder onderzoek

De eerste bevers hebben zich rond 2013 gevestigd in het gebied, het accent lag toen op het noordelijk deel rondom de Windhondlossing tussen de visvijver Glazenap en de kruising van de waterloop met de A73. Het aantal dieren is in 2016 geschat op 1.

3.1.7 Waterbloem

Onderzoeksgebied

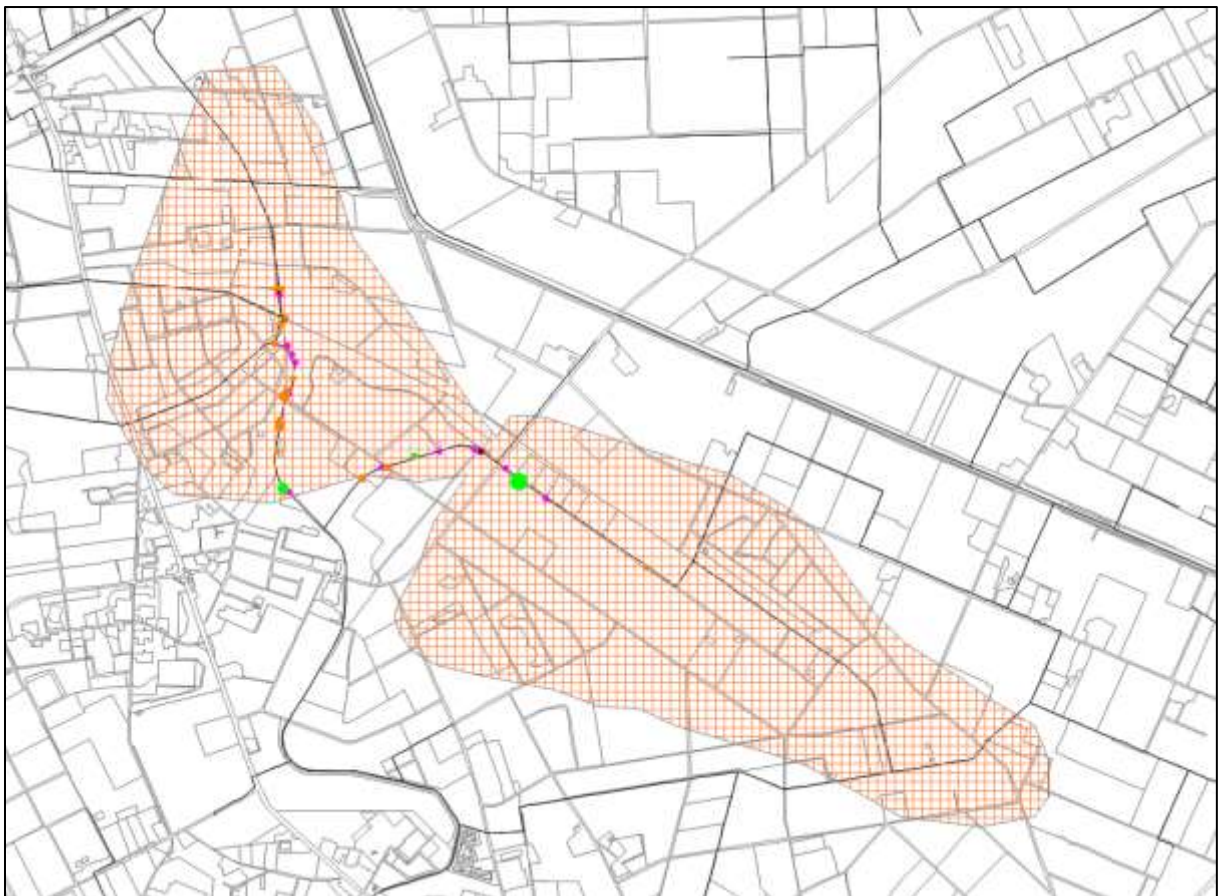
Waterbloem is de naam van een grote heideontginning van ruim 400 ha ten oosten van het ontginningsdorpje Heibloem. Rond 1850 is het voormalige moerasgebied (Peeldoorstroomveen) in cultuur gebracht onder meer door het graven van de Doorbrandlossing en andere sloten. Grote delen zijn in eigendom van Staatsbosbeheer. Ook de bovenloop van de Roggelse beek maakt onderdeel uit van deze natte natuurparel; bovenstrooms van Heibloem heeft deze beek ca. 20 jaar geleden weer ruimte gekregen voor meandering.

Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 zijn twee beverterritoria aangetroffen: een familieburcht in ondergelopen broekbos langs de Doorbrandlossing en een familieterritorium langs de Roggelse beek tussen Heibloem en Witdonk. De schatting voor het aantal dieren op Waterbloem komt op 8 dieren.

Figuur 8. Beverterritoria in de natte natuurparel Waterbloem begin 2021.

Groen = bewoonde burchten/ hollen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Resultaten eerder onderzoek

Langs dit traject van de Roggelse beek zijn de eerste sporen gevonden vanaf eind 2011. In januari 2014 is voor het eerst een familieburcht aanwezig (Willy de Koning). Langs de Doorbrandlossing begint het in de zomer van 2015 (oeverholten en vraat in broekbos). De(zelfde) familieburcht als in 2021 wordt voor het eerst gemeld in maart 2018. Het aantal dieren in de natte natuurparel Waterbloem is in 2016 geschat op 4.

Natte natuurparel Waterbloem met Doorbrandlossing.

Familieburcht tussen wilgenstruweel in Waterbloem (26 februari 2021).

3.1.8 Nederpeel

Onderzoeksgebied

De Nederpeel maakt onderdeel uit van de natte natuurparel Kruisvennen–Nederpeel (382 ha). De Kruisvennen betreft een groot particulier landgoed terwijl de Nederpeel in eigendom is bij Staatsbosbeheer. In dit kader is alleen de Neerpeelbeek onderzocht omdat de Kruisvennen onderdeel uitmaken van het netwerk van kansrijke Beverleefgebieden (zie ook figuur 1 en 2). De Neerpeelbeek is omstreeks 2010 heringericht door het Waterschap Limburg door de aanleg van een tweefasenprofiel met ruimte voor bos aan de zuidzijde en een gemaaid doorstroomprofiel aan de noordzijde.

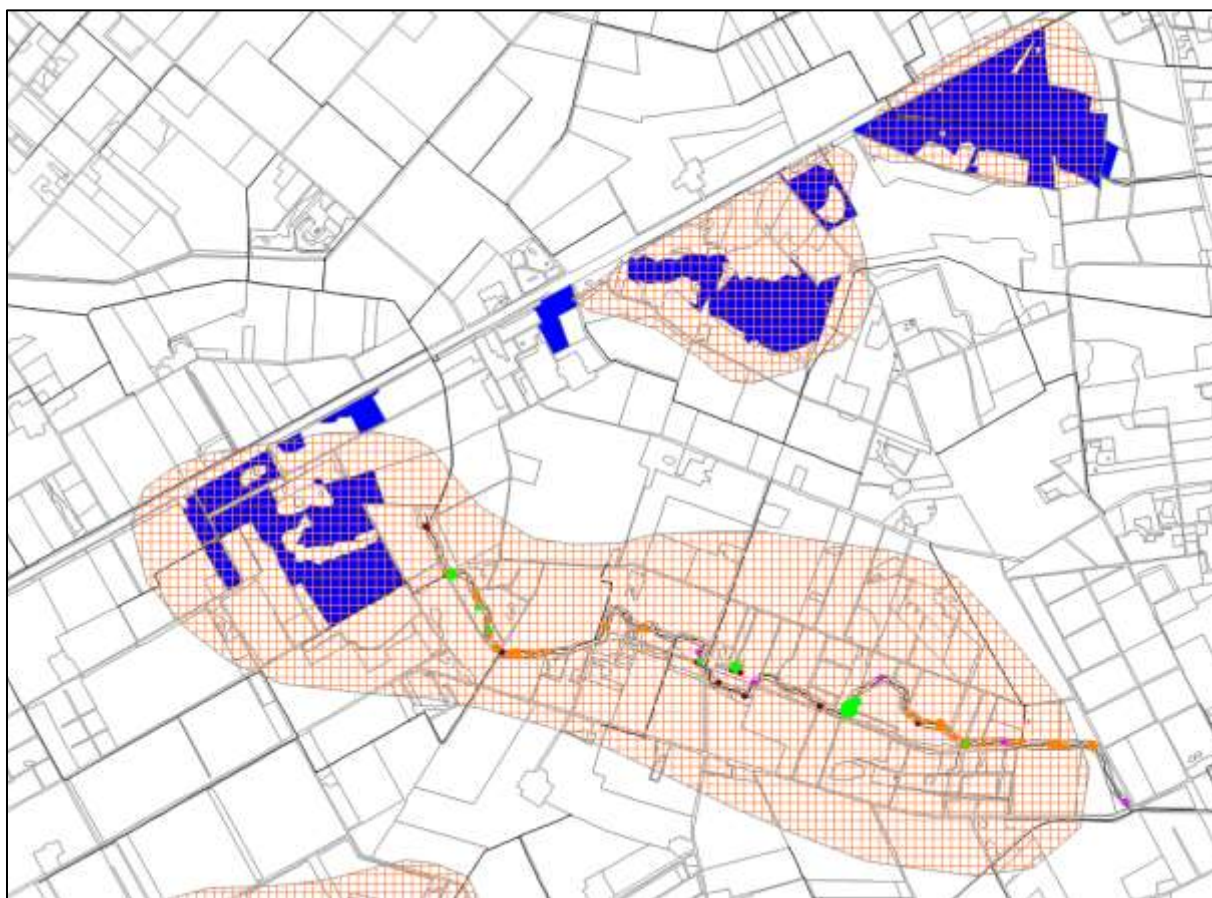
Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 zijn twee territoria langs de Neerpeelbeek gevonden. Eentje bovenstrooms in het particuliere landgoed (oeverholen langs de beek) en een andere benedenstrooms van de weg Caluna op het traject dat door het eigendom van Staatsbosbeheer loopt tot aan de monding in de ontwatering Vissensteert. Op dit traject is een grote familieburcht aanwezig en zijn er veel (verwijderde) beverdammen. Op het bovenstroomse traject is weinig vraat en lijkt er sprake van een solitair dier of dieren die afkomstig zijn landgoed Kruisvennen, waar ongetwijfeld nog bevers leven. De schatting voor het aantal dieren in de Nederpeel (excl. landgoed Kruisvennen) bedraagt 1 familie plus een solitair dier, hetgeen neerkomt op 5 dieren.

Resultaten eerder onderzoek

Langs de Neerpeelbeek zijn de eerste bevers opgedoken medio 2011 (bosvijver op landgoed Kruisvennen) met in 2012 een dam in de beek die zorgde voor verdere vernatting van het landgoed. Het aantal dieren is in 2016 geschat op 4 (op landgoed Kruisvennen). Vanaf januari 2017 wordt ook meer benedenstrooms activiteit gemeld met (verwijderde) dammen en een burcht.

Figuur 9. Beverterritoria in de natte natuurparel Nederpeel begin 2021.
Groen = bewoonde burchten/ holen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Beverhol langs het bovenstroomse deel van de Neerpeelbeek (26 februari 2021).

Lange beverdam in het benedenstroomse deel van de Neerpeelbeek.

Tweede dam in Neerpeelbeek met vele zijgeultjes.

Laatste grote dam in Neerpeelbeek vlak voor de monding in de grote ontginningsloot Vissensteert.

3.1.9 De Zoom

Onderzoeksgebied

De Zoom is een Peelveenrestant in eigendom van Staatsbosbeheer met een oppervlak van 172 ha en bestaat voor een groot deel uit (vochtige) heide. Deze verdroogde natuurparel ligt in een intensief landbouwgebied met veel kunstmatige ontwateringen, waaronder de Hollander aan de oostzijde en de grote Vissensteert aan de zuidzijde.

Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 is in het natuurgebied slechts beperkte recente beveractiviteit vastgesteld: op twee locaties langs de sloot Hollander is verse vraat gevonden. De bevers zijn waarschijnlijk afkomstig van een beverterritorium langs de Vissensteert, meer benedenstrooms van het natuurgebied.

Resultaten eerder onderzoek

De eerste melding van een bever in de sloot langs de Zoom stamt uit 2020: op 18 mei is een bever gezien (bron NDFF). Het aantal dieren is in 2016 geschat op 0.

3.1.10 Sarsven en De Banen

Onderzoeksgebied

Deze natte natuurparel (284 ha) bestaat uit vier deelgebieden: Vlakwater, De Banen, Sarsven en Kwegt, alle in beheer bij Stichting het Limburgs Landschap. Ze behoren tot een keten van voormalige Peelvenen/doorstroommoerassen, waarvan Sarsven en de Banen nooit geheel ontgonnen zijn, terwijl Vlakwater en Kwegt recent zijn hersteld. Rondom de gebieden liggen (nieuwe) ontwateringssloten zoals de Rietbeek en Einderbeek. De gebieden bestaan onder meer uit ondiepe, droogvallende moerasoevers, dieper open water, rietmoeras en (elzenbroek)bos.

Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 zijn minimaal drie familieterritoria aangetroffen in alle deelgebieden behalve de Banen. Dat laatste gebied valt grotendeels droog en is daarmee niet geschikt als permanent leefgebied voor bevers. Langs de Rietbeek ten westen van het Sarsven is ook veel beveractiviteit (dammen), maar waarschijnlijk zijn dit dieren die afkomstig zijn van het territorium op een bosrijk schiereilandje aan de oostkant van het Sarsven. In totaal leven er in deze natte natuurparel ca. 12 dieren.

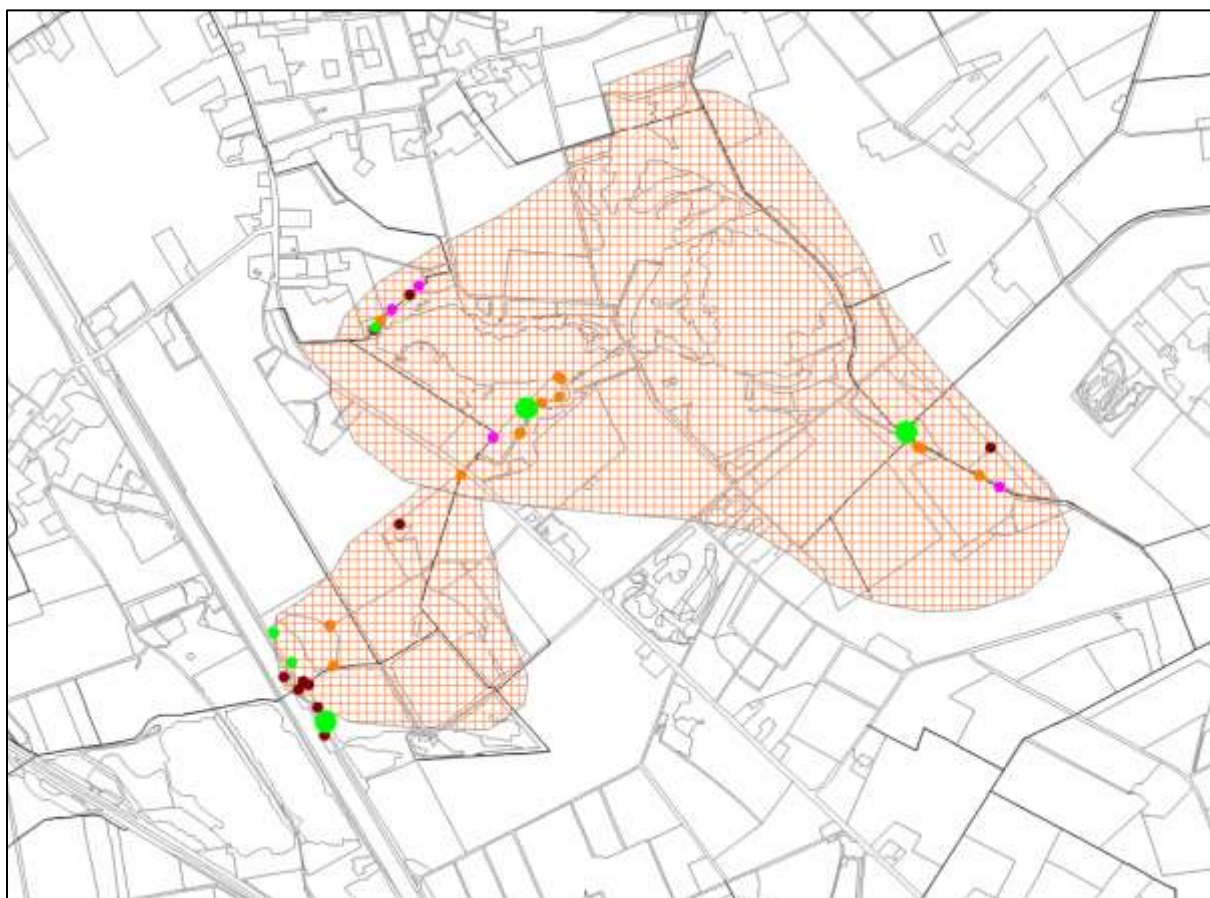
Resultaten eerder onderzoek

De Kwegt is het eerste gekoloniseerd (begin 2014) hetgeen in 2015 al resulteerde in een familieterritorium. Langs het Sarsven en het Vlakwater begint het in de winter van 2015. Dammen in de Rietbeek rondom het Sarsven worden door het Waterschap gemeld vanaf februari 2017. Voor 2016 is het aantal dieren geschat op 5 (4 in Kwegt en 1 in Vlakwater/ Rietbeek).

Bevervraat aan berkenopslag in Sarsven (5 maart 2021).

Figuur 10. Beverterritoria in de natte natuurparel Sarsven en De Banen begin 2021. Groen = bewoonde burchten/ holen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Vlakwater met vernat oud elzenbroekrestant: ideaal beverleefgebied.

3.1.11 Roeventerpeel

Onderzoeksgebied

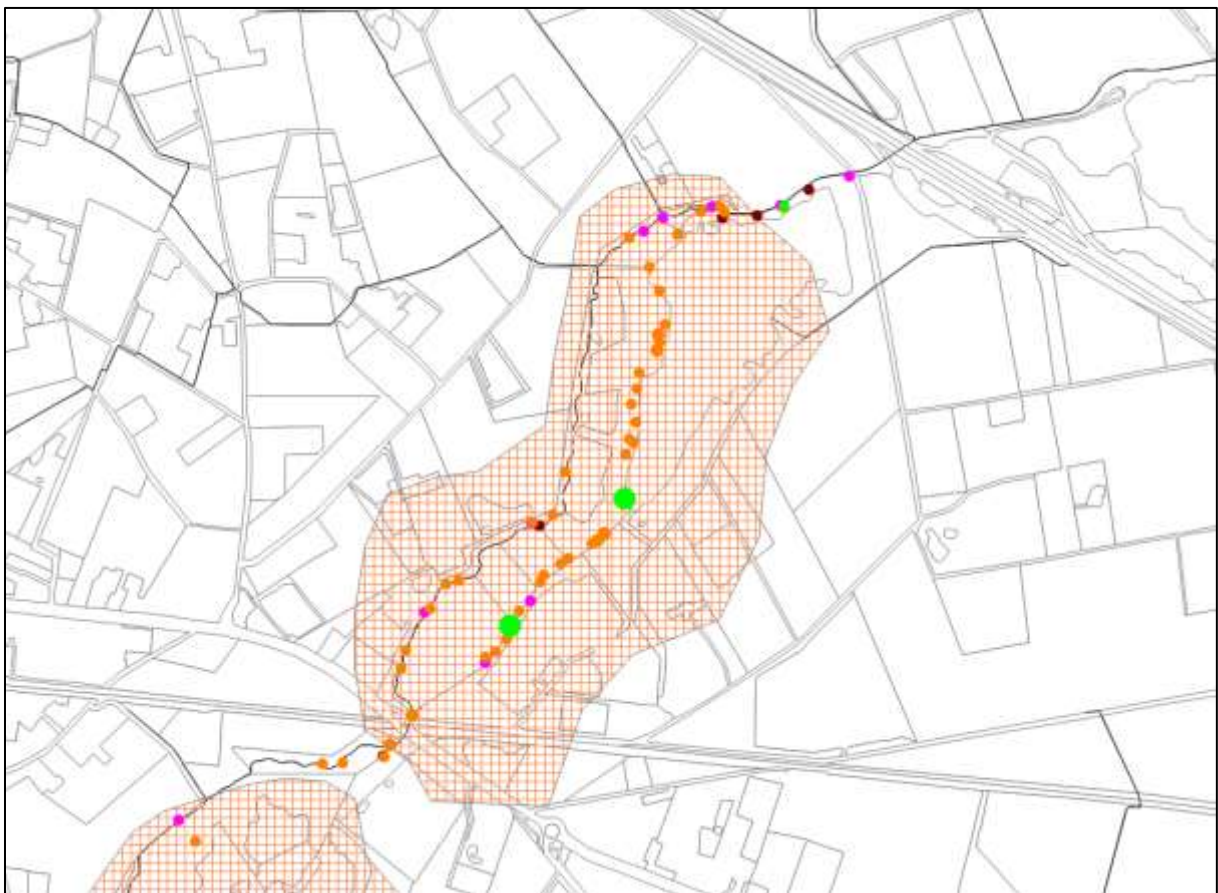
De Roeventerpeel van Limburgs Landschap bestaat uit een recent herstellende plas met permanent water en een broekbosrestant langs de voormalige Leukerbeek. De totale oppervlakte bedraagt 61 ha. Bij de herinrichting van het gebied is aan de westzijde van de natte natuurparel een nieuwe ontwateringssloot aangelegd.

Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 zijn twee beverterritoria vastgesteld: een langs de zuidoever van de plas en een langs de voormalige Leukerbeek. Vanwege de beide territoria is een hoge dichtheid aan geurmerken aangetroffen. Het waterpeil van de burcht in de Leukerbeek wordt opgestuwd door enkele dammen. De dammen in de omleidingssloot worden alle met enige regelmaat verwijderd. Bij de burcht van de Leukerbeek stonden twee vangkooien van het Waterschap. Er is ingeschat dat het in deze natuurparel om 8 dieren gaat.

Figuur 11. Beverterritoria in de natte natuurparel Roeventerpeel begin 2021.

Groen = bewoonde burchten/ hollen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Resultaten eerder onderzoek

Het gebied is al vroeg ontdekt door bevers (2006, 2010) en in ieder geval vanaf oktober 2012 is een familiebuurt bekend langs de voormalige Leukerbeek. Het aantal dieren is in 2016 geschat op 4 (samen met Kootspeel).

Een van de twee beverdammen in de voormalige Leukerbeek tussen Roeventerpeel en Kootspeel (20 maart 2021).

Detail staart dode bever Leukerbeek (20 maart 2021).

Achterpoot dode bever.

Verwijderde beverdam langs Einderbeek (omleidingssloot).

3.1.12 Kootspeel

Onderzoeksgebied

De Kootspeel hoort samen met de Roeventerpeel en de Moeselp Peel tot een complex van Peelveen doorstroommoerassen. De Kootspeel (25 ha) wordt beheerd door Natuurmonumenten. De Leukerbeek is omgelegd naar de westzijde van deze natte natuurparel. Het bestaat uit (verdroogd) broekbos, rietmoeras en langs de oostzijde natte graslanden.

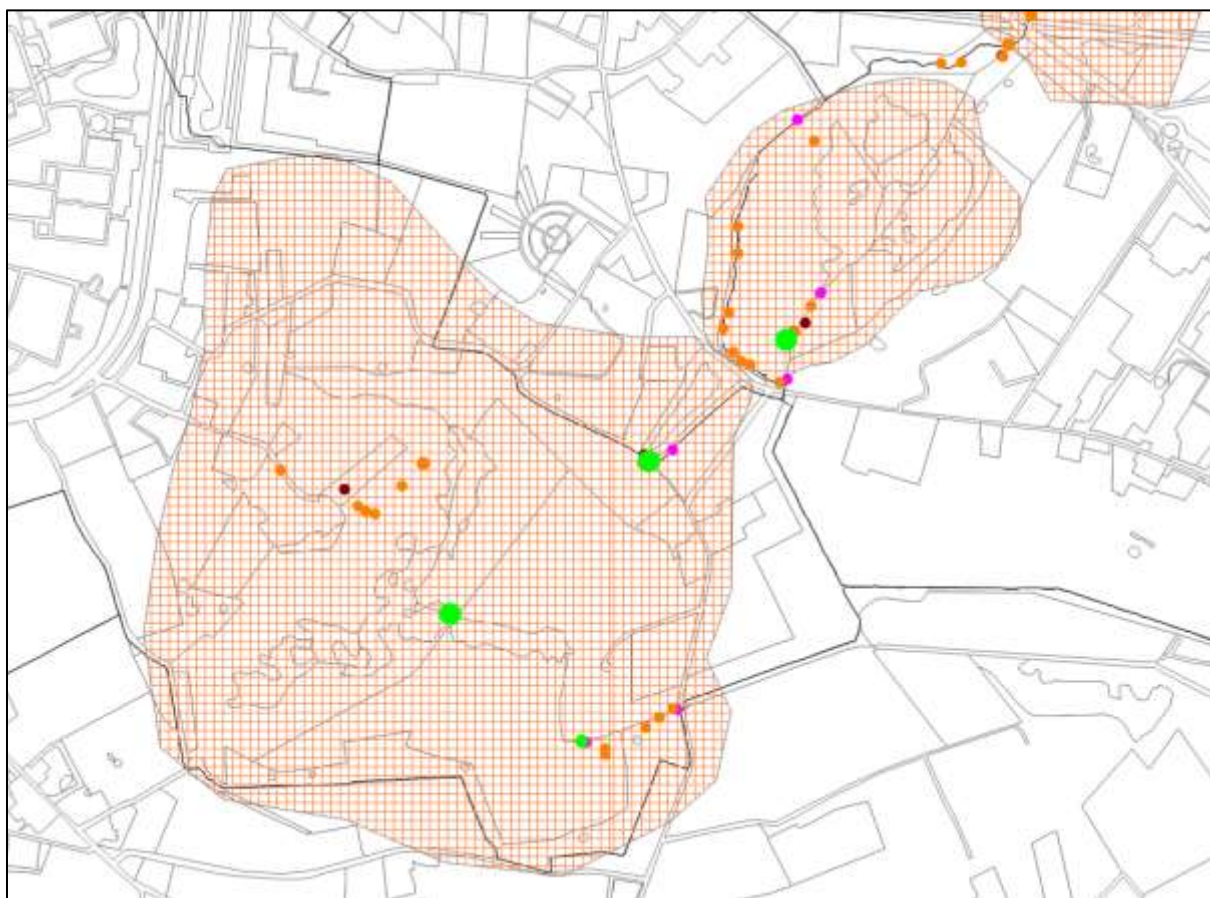
Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 is in het natuurgebied een grote familieburcht aanwezig aan de zuidzijde. De dieren brengen dammen aan in de voormalige Leukerbeek, zowel bij stuwtje als meer noordelijk in het rietmoeras. Het rietmoeras heeft zich mede door deze dammen uitgebreid t.o.v. het recente verleden. Vanwege de aanwezigheid van andere beverterritoria, zowel direct ten noorden als ten zuiden van het gebied (in de Moeselp Peel) zijn er veel geurmerken gevonden, vooral langs de omgelegde Leukerbeek. Er is ingeschat dat het om vier dieren gaat.

Resultaten eerder onderzoek

Vanaf het voorjaar van 2011 zijn sporen van bevers gevonden in de Kootspeel (vraatsporen, dammen), in oktober 2012 zijn in het noordelijk deel ook oeverholen gevonden. Het aantal dieren is samen met de Moeselp Peel in 2016 geschat op 4. Het is niet bekend wanneer de grote familieburcht voor het eerst aanwezig was, bij het waterschap is hij op 3 april 2019 voor het eerst in het databestand toegevoegd.

Figuur 12. Beverterritoria in de natte natuurparel Kootspeel en Moeselpeel begin 2021. Groen = bewoonde burchten/ holen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Familieburcht aan zuidzijde van de Kootspeel.

Modderdam die zorgt voor extra vernatting rietmoeras in kern van Kootspeel.

3.1.13 Moeselpeel

Onderzoeksgebied

De moeilijk toegankelijke Moeselpeel is een komvormige laagte van rietmoeras en broekbossen. Het 119 ha grote gebied is recent geruild van Staatsbosbeheer naar Natuurmonumenten. De Leukerbeek is buiten het gebied omgeleid zodat er geen landbouwwater meer door het gebied stroomt.

Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 is een familieburcht (met bijbehorende dam) aan de noordzijde gevonden en via het Waterschap is nog een burcht bekend uit het hart van het gebied (zie figuur 12). Deze is op 8 juli 2020 gevonden door een medewerker van Waterschap Limburg. Gezien de grootte van het gebied, de hoeveelheid voedsel die beschikbaar is in combinatie met het grote aantal geurmerken is het goed mogelijk dat het hier om twee verschillende familieterritoria gaat. Er is ingeschat dat dit om 4–8 dieren gaat.

Resultaten eerder onderzoek

Langs de rand van het gebied zijn incidenteel sporen gevonden, al vroeg zelfs zoals in 2007 en later in 2011. Samen met de Kootspeel is het aantal dieren in 2016 geschat op 4, maar ze zijn meegeteld bij de Kootspeel.

In de Moeselpeel is door het Waterschap vanaf zomer 2016 de meeste activiteit aan de noordzijde gemeld, met dammetjes, maar ook oeverholten en een burcht in december 2019.

Voorjaarsbeeld van broekbos in Moeselpeel (20 maart 2021).

3.1.14 Beeselsbroek

Onderzoeksgebied

Het Beeselsbroek (137 ha) bestaat uit een twee oude Maasmeanders op het midden terras. De noordelijke tak stroomt via Beesel naar de Maas (Huilbeek) en de zuidelijke tak stroomt via de Teutebeek naar de Swalm. Het gebied is deels van Staatsbosbeheer (westzijde), deels van Stichting het Limburgs Landschap (oostzijde) met daarbinnen nog diverse particuliere enclaves. Het gebied bestaat uit verdroogd elzen- en populierenbos, rietmoeras met op de hogere delen (vochtige) graslanden en drogere bostypen.

Resultaten inventarisatie begin 2021

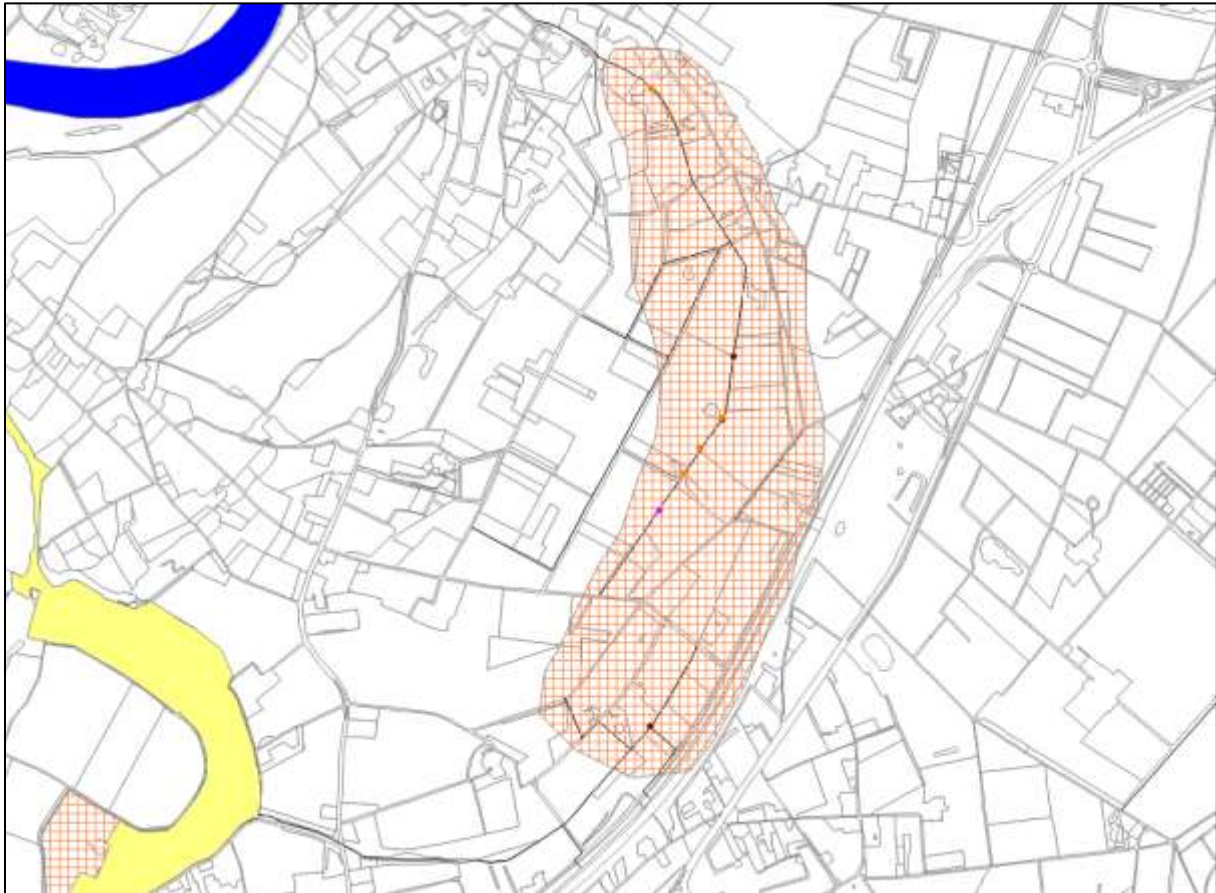
In 2021 bleek er verassend weinig beveractiviteit in deze natte natuurparel. Bovenstrooms langs de Huilbeek zijn sporen gevonden van een solitair dier (oeverhol, geurmerken, verse vraat). Nabij de bronnen van de Teutebeek zijn alleen oude vraatsporen gevonden. Er is ingeschat dat in deze natuurparel één solitair dier leeft.

Resultaten eerder onderzoek

In en rondom het gebied hebben bevers zich rond 2015 eerst gevestigd bij kasteel Nieuwenbroeck, benedenstrooms langs de Huilbeek, net buiten de begrenzing van de natte natuurparel. Vanwege aanhoudende problemen rondom dit landgoed is een beverfamilie in 2016 naar elders verplaatst (Reindersmeer bij Bergen). Het aantal dieren is in 2016 daarom geschat op 0.

Nadien zijn er weer dieren teruggekomen. Langs de Huilbeek in de natte natuurparel zijn begin 2018 een dam en later enkele oeverholen aangetroffen. Bovendien was er begin 2020 een burcht aanwezig (van solitair dier?) in het zuidelijk deel in een broekbosje langs de Teutebeek. Mogelijk heeft de bever het gebied verlaten vanwege de droogte in het voorjaar van 2020. Op 18 juni 2020 is een bever op de nabijgelegen A73 verongelukt. Dat verklaart het gebrek aan verse sporen begin 2021. Overigens is er meer benedenstrooms langs de Teutebeek (nog) wel beveractiviteit (dammen, oeverholen en vraat).

Figuur 13. Beverterritoria in de natte natuurparel Beeselsbroek begin 2021.
Groen = bewoonde burchten/ hollen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

3.1.15 Vuilbenden

Onderzoeksgebied

De natte natuurparel Vuilbenden (47ha) bestaat uit een dubbele Maasmeander die richting Asselt op de Maas afwatert via de Leigraaf van Asselt. Het noordelijk deel is particulier eigendom, het zuidelijk deel is grotendeels in eigendom van Staatsbosbeheer. Het grootste deel van het gebied bestaat uit elzenbroekbos (deels recent omgevormde populierenplantage) en lisdoddemoeras met op de hogere delen vochtig grasland.

Resultaten inventarisatie begin 2021

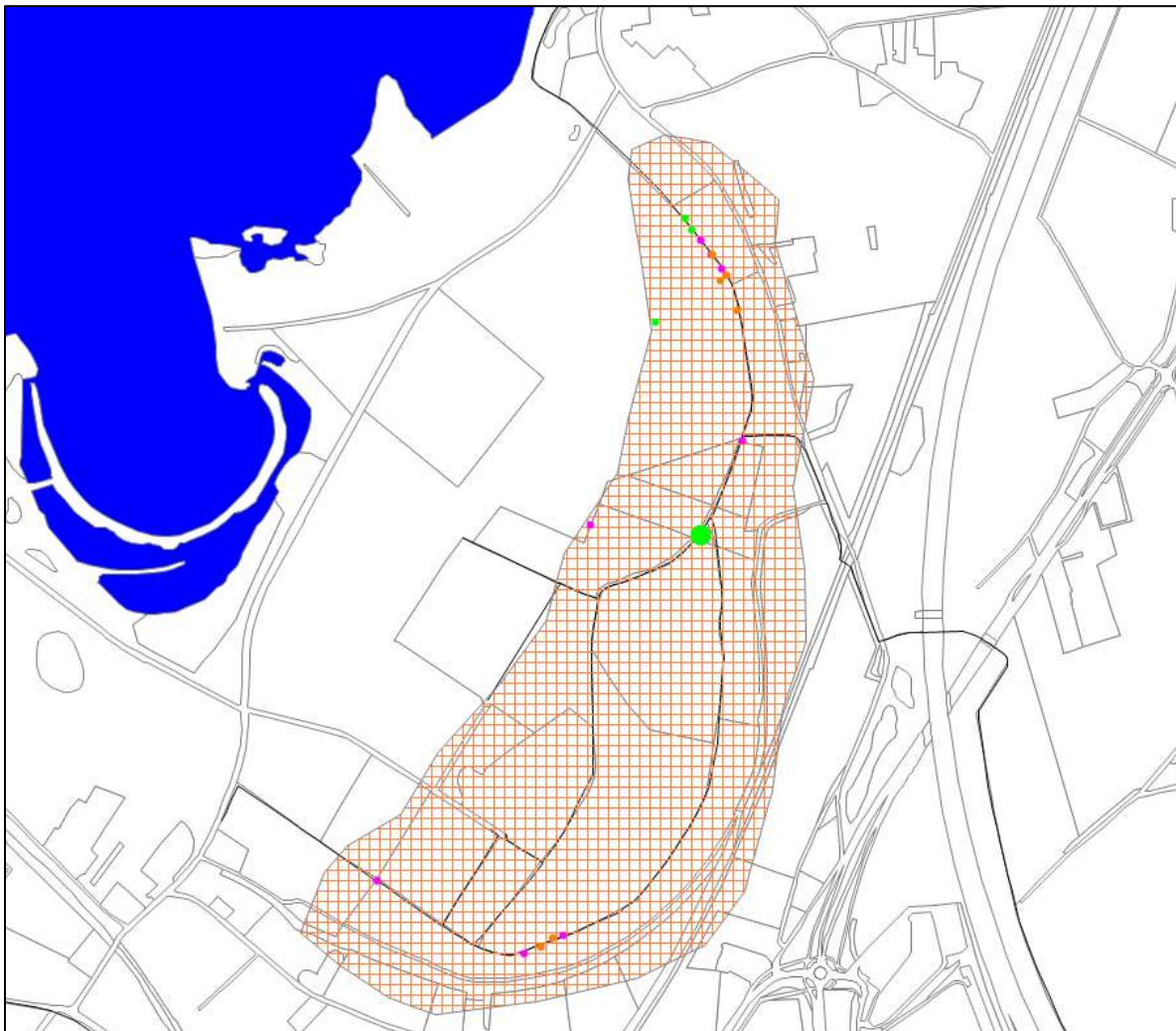
In 2021 is in het natuurgebied de al langer bekende grote familieburcht nog steeds in gebruik langs een voormalig deel van de Leigraaf in het bos. Benedenstrooms langs de Leigraaf is een grote dam aanwezig en nog verder richting Asselt een concentratie geurmerken, die de grens aangeeft met territoria in de nabijgelegen Asseltse plassen. Helemaal bovenstrooms in het gebied was een verlaten burcht

aanwezig. Hier was de afgelopen jaren nog wel activiteit (solitair dier?). Mogelijk is deze burcht afgelopen winter verstoord, gezien zaagwerk en rijsporen nabij deze locatie. Er is ingeschat dat er in de Vuilbemden één familie leeft (4 dieren).

Resultaten eerder onderzoek

De Vuilbemden zijn eind 2011 gekoloniseerd door bevers. Eerst alleen bovenstrooms, vanaf ca. 2016 met een familieburcht die nu nog steeds aanwezig is. Het aantal dieren is in 2016 geschat op 4.

Figuur 14. Beverterritoria in de natte natuurplek Vuilbemden begin 2021.
Groen = bewoonde burchten/ hollen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Vernatting van elzenbroekbos en graslanden door grote beverdam in Vuilbemden.

Lisdodde heeft sterk geprofiteerd van de vernatting in Vuilbemden (24 febr. 2021).

3.1.16 De Krang

Onderzoeksgebied

Het landgoed De Krang is grotendeels in eigendom van Natuurmonumenten. In het centrale deel van deze natte natuurplel (79 ha) liggen vochtige broekbosjes afgewisseld met cultuurlandschap (graslanden, bosjes). Er is momenteel weinig geschikt leefgebied voor bevers aanwezig met uitzondering van een aantal ontwateringssloten aan de oostzijde (Leegbroek en Krang). Aan de westzijde ligt nog een diepe, maar vrijwel droogstaande ontwatering (Hulsweglossing). Langs de zuidzijde stroomt de heringerichte Tungelroyse beek waar wel veel beverhabitat aanwezig is.

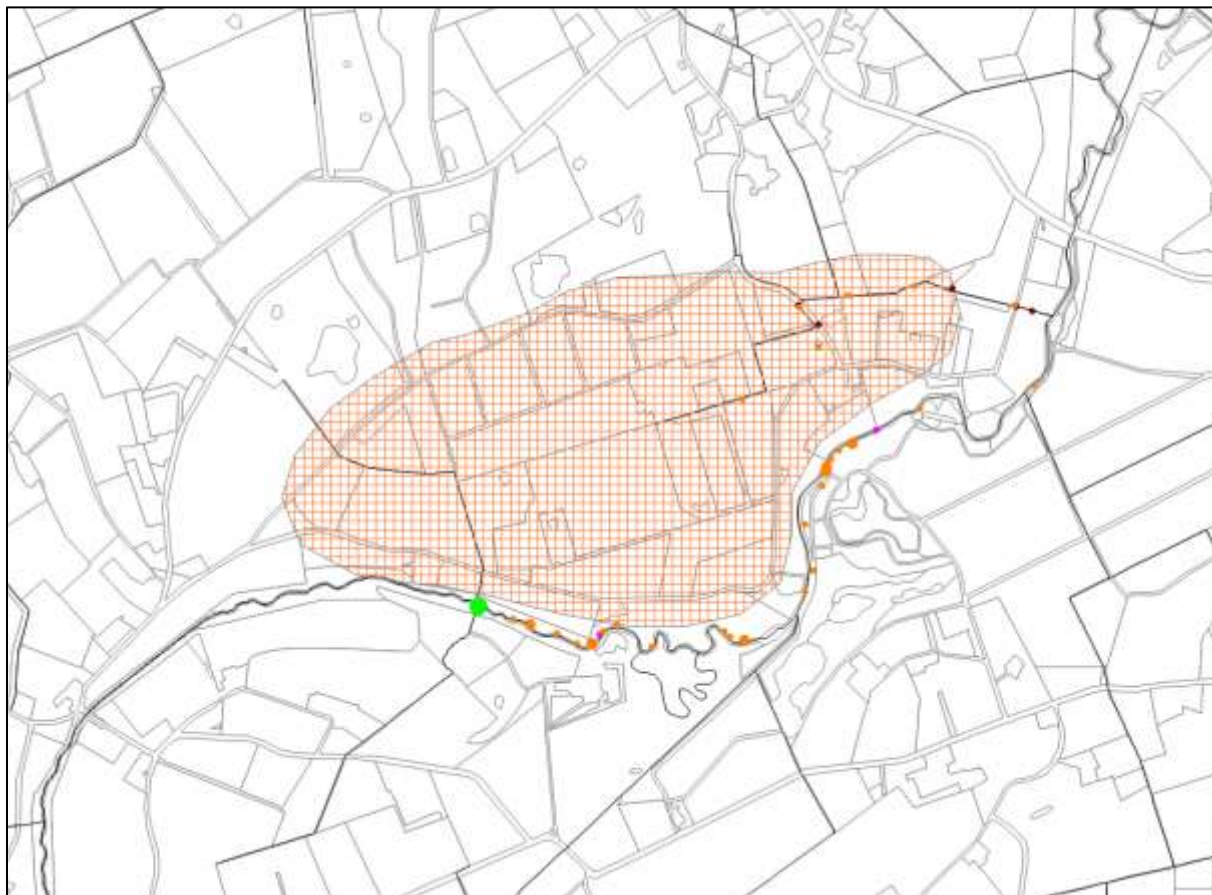
Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 is binnen de natte natuurplel alleen langs de sloten aan de oostzijde beveractiviteit geconstateerd. Hoewel geen burcht of oeverhol is gevonden is hier waarschijnlijke sprake van een territorium van een solitair dier. De vele geurmerken vormen hiervoor een aanwijzing. Langs het hele traject van de Tungelroyse beek is volop activiteit met een grote burcht tegenover de monding van de Hulsweglossing en twee (deels verwijderde) dammen. Gezien de hoeveelheid geurmerken is er waarschijnlijk sprake van twee territoria langs de beek, waarvan er eentje zich ergens ten zuiden van de beek bevindt (hermeandering in het Weerenbroek, Heijkersbroek), buiten de natte natuurplel.

Resultaten eerder onderzoek

Er was nog geen beveractiviteit bekend uit de Krang. Het lijkt er dus op dat er sprake is van een recente vestiging vanuit de Tungelroyse Beek. Het aantal dieren is in 2016 geschat op 0.

Figuur 15. Beverterritoria in de natte natuurplel De Krang begin 2021.
Groen = bewoonde burchten/ hollen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Beverburcht langs de Tungelroyse Beek nabij de Krang (30 maart 2021).

3.1.17 Wijffelterbroek

Onderzoeksgebied

De natte natuurschap Wijffelterbroek (226 ha) bestaat uit het gelijknamige gebied en het meer westelijk gelegen voormalige landgoed Kettingdijk. Vrijwel het hele gebied is in eigendom van Natuurmonumenten. Het gebied maakt onderdeel van het voormalige grensoverschrijdende doorstroommoeras waarin later de diepe ontwateringssloot de Raam is gegraven. Deze watert verder richting Stramproy in de Tungelroyse beek. Het grootste deel van het gebied bestaat uit (verdroogd) elzenbroekbos (Wijffelterbroek), voormalige populieren en fijnsparrenopstanden, ondiepe plassen en vochtige graslanden (Kettingdijk). Dat laatste gebied is vrij recent heringericht.

Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 zijn twee familieterritoria aangetroffen: eentje in Kettingdijk ten westen van de Bocholterweg en eentje langs de Raam in het Wijffelterbroek. De laatste burcht ligt formeel net in België. Tussen beide territoria is een duidelijke concentratie van geurmerken zichtbaar. Afgezien van een verlaagde dam in de Raam in Nederland, zijn vele andere dammen in de ontwatering op de grens (Loozerbroekbeek of Emissaire), maar net in België, verwijderd. Er is ingeschat dat er sprake is van 8 dieren.

Figuur 16. Beverterritoria in de natte natuurpleel Wijffelterbroek begin 2021.
Groen = bewoonde burchten/ holen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Resultaten eerder onderzoek

In het gebied leven al geruime tijd bevers. In het gebied zijn medio 2012 de eerste sporen gemeld en is sinds december 2014 een familieburcht bekend (met dammen) in de buurt van de huidige locatie in de Kettingdijk. Deze burcht lag toen aan de Vlaamse zijde. In het Wijffelterbroek (Raam) is meer recent sprake van een territorium langs de Raam. Het aantal dieren langs de (grensoverschrijdende) Raam is in 2016 geschat op 4.

Hoge dam (deels verwijderd) in de Raam met op achtergrond burcht op Vlaamse oever in Smeetshof (B).

Familieburcht in Kettingdijk (NL) langs Vlaamse Loozerbroekbeek. Goed zichtbaar is de kap van bos ten behoeve van aanleg kade langs Kettingdijk.

3.1.18 Schrevenhof/ Het Broekje

Onderzoeksgebied

Het Broekje bij de Schrevenhof is een klein moerasgebiedje dat onderdeel uitmaakt van voormalige broekgebieden in het Vlootbeekdal. Limburgs Landschap beheert deze 27 ha grote natuurparel. Het grootste deel van het gebied bestaat uit vochtig grasland met twee (droogvallende) laagtes erin met wat verspreid wilgenstruweel.

Resultaten inventarisatie begin 2021

In maart 2021 zijn er alleen oude vraatsporen gevonden die wijzen op foerageergebied van een bever in de winter van 2020. Door droogte is het dier intussen waarschijnlijk vertrokken richting de Vlootbeek in het Reigersbroek.

Resultaten eerder onderzoek

In het aangrenzende Reigersbroek met de Vlootbeek en talloze zijslotjes is de bever al aanwezig vanaf ca. 2009. Het aantal dieren op dit traject van de Vlootbeek is in 2016 geschat op 1 en inmiddels meer (familie), maar dat is dus buiten de natte natuurparel.

3.1.19 De Doort

Onderzoeksgebied

De Doort is een natuurgebied van Staatsbosbeheer dat bestaat uit oud loofbos en enkele voormalige kleiputten. Langs de zuidzijde van het gebied (87 ha) stroomt de Middelsgraaf die uitmondt in de Geleenbeek vlak voordat die het Julianakanaal passeert.

Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 zijn oude sporen gevonden van een solitair dier in de kleiputten aan de noordkant van het natuurgebied: voormalige hollen en oude vraatsporen. Door droogte is het gebied nu (tijdelijk?) verlaten.

Resultaten eerder onderzoek

Eind augustus 2020 is er voor het eerst activiteit van een bever gevonden in de Doort. In 2016 is het aantal dieren geschat op 0.

Vraat langs oude kleiput in de Doort (17 januari 2021).

Burcht langs de Pepinusbeek (25 februari 2021).

3.1.20 Haeselaarsbroek

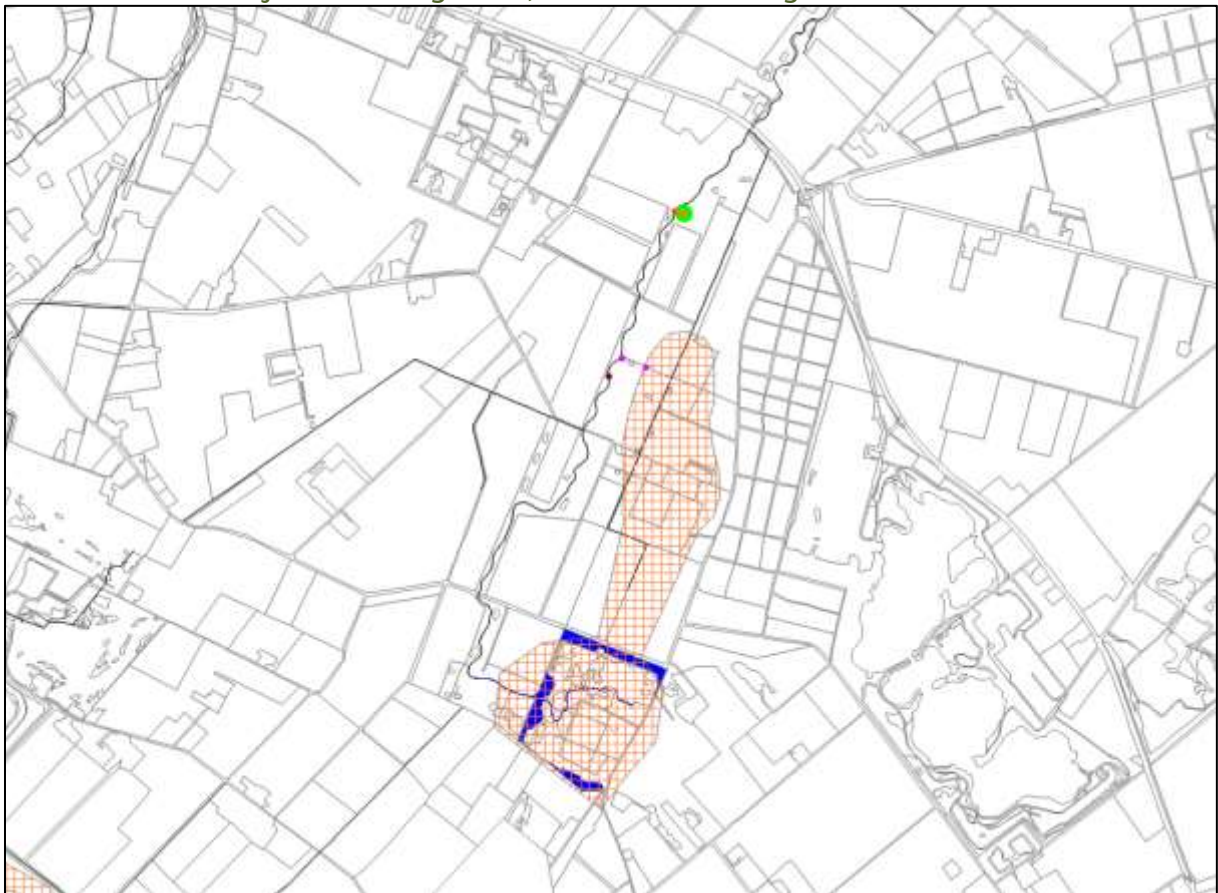
Onderzoeksgebied

Het Haeselaarsbroek (57 ha) is een particulier natuurgebied van de Abdij Lilbosch waar de Pepinusbeek ontspringt. Het grootste deel van het gebied bestaat uit vochtig grasland, elzenbroekbos. De heringerichte beek ligt overigens net ten westen van de natte natuurparel.

Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 is in de natte natuurparel weinig beveractiviteit vastgesteld. Er zijn twee dammetjes aanwezig in kleine bronstroompjes. Medio 2019 is een grote beverburcht langs de Pepinusbeek verlaten. Begin 2021 bleek wel een al langer bekende burcht nog actief in gebruik te zijn, meer stroomafwaarts dicht bij de provinciale weg bij Pepinusbrug. Er is ingeschat dat dit om een solitair dier gaat.

Figuur 17. Beverterritoria in de natte natuurparel Haeselaarsbroek begin 2021. Groen = bewoonde burchten/ hollen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren. Het zuidelijk deel maakt deel uit van kansrijk beverleefgebied, maar daar leven geen bevers.

Resultaten eerder onderzoek

Het gebied (Pepinusbeek) is al geruime tijd (sinds 2013) bewoond door bevers. Het aantal dieren is in 2016 geschat op 4 (1 familie).

3.1.21 Geleenbeekdal

Onderzoeksgebied

Het gebied bestaat uit verschillende deelgebieden binnen het bovenstroomse stroomgebied van de Geleenbeek (136 ha) tussen Huis Schinnen en de bronnen nabij de Putberg en het Imstenraderbos nabij Heerlen. Ook de zijdalén Platsbeek, Caumerbeek, Hulsbergbeek en de Hellebroeker Beemden horen bij het onderzoeksgebied. Delen van het Geleenbeekdal zijn in eigendom van Natuurmonumenten. Het gebied bestaat uit (heringerichte) beekdalen, broekbosjes en brongebieden (o.a. Kathagerbroek) en aangrenzende hellingbossen.

Resultaten inventarisatie begin 2021

In 2021 is er sprake van twee vestigingen: een in het Kathagerbroek (binnen kansrijk leefgebied). Buiten het directe onderzoeksgebied is er nog een vestiging langs de Caumerbeek benedenstrooms van Kasteel Hoensbroek en het aangrenzende deel van de Geleenbeek tot Hellebroek. In beide gevallen gaat om solitaire dieren. Het territorium van het Kathagerbroek is afgebakend met enkele geurmerken. Langs de Caumerbeek is een kleine dam aanwezig. Langs de Geleenbeek bij Brommelen zijn in 2021 alleen oude vraatsporen gevonden. Ook op het traject tussen Sweikhuizen en kasteel Schinnen zijn vraatsporen van oktober 2020 bekend, maar is nu niets meer gevonden.

Langs de zijbeken en langs de Geleenbeek bovenstrooms van Brommelen was in 2021 nog geen activiteit, met uitzondering van een oud vraatspoor bij Ten Esschen/Prickenis. Kansrijke trajecten voor de bever langs de Geleenbeek liggen bovenstrooms van kasteel Rivieren en bovenstrooms van kasteel Terworm. Het aantal dieren in de natte natuurparel, buiten kansrijk leefgebied, is geschat op 0.

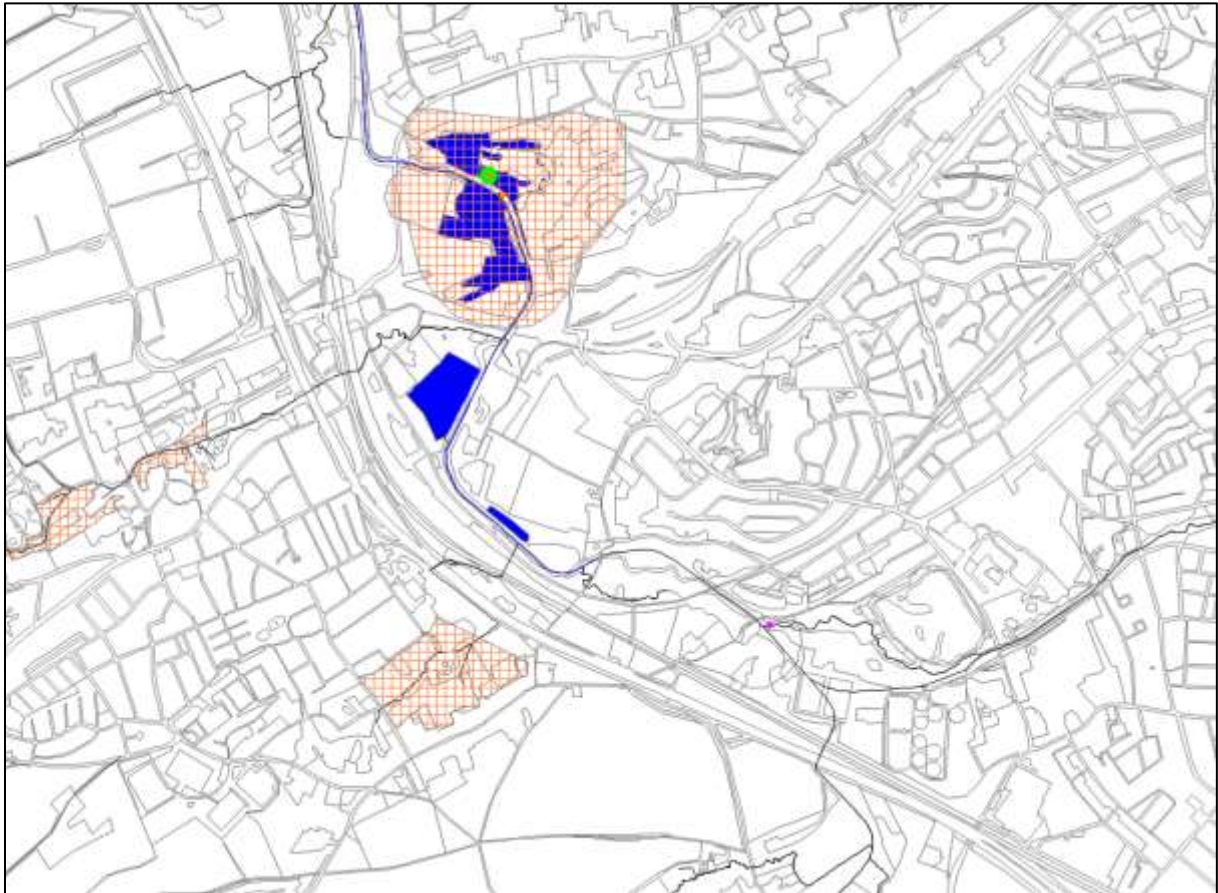

Vraat monding van de Platsbeek (23 februari 2021).

Burcht in Kathagerbroek (23 februari 2021).

Figuur 18. Beverterritoria in de natte natuurplek Geleenbeek begin 2021.
 Groen = bewoonde burchten/ holen, oranje = geurmerken, roze = (verwijderde) dammen en bruin = wissels tussen verschillende wateren.

Resultaten eerder onderzoek

Het stroomgebied van de Geleenbeek ten oosten van het Julianakanaal is pas vrij recent gekoloniseerd door bevers. De eerste meldingen komen uit 2013 (Roode Beek bij kasteel Millen) en 2014 (langs Vloedgraaf tussen Susteren en Nieuwstadt). In het plangebied (Kathagerbroek) zijn de eerste beversporen in 2018 gezien. Dat zijn ook de eerste sporen langs de Geleenbeek bovenstrooms van Sittard-Geleen.

3.2 Conclusie

De resultaten van het veldonderzoek in de 21 natte natuurpleks met beveractiviteit kunnen in de volgende tabel worden samengevat. De geschatte populatiegrootte in aantal exemplaren, uitgaande van 4 dieren per familie, is aangegeven voor de periode begin 2016 en begin 2021. Hieruit is voor alle gebieden samen een gemiddelde populatiegroei gedurende de afgelopen vijf jaar bepaald van 142,5–157,5%, afgerond op 150%. De groei per locatie verschilt overigens aanzienlijk: van 0 tot meer dan 200% in de Mariapeel, door de uitbreiding van 1 naar 3 families.

Tabel 2. Populatieomvang van de bever (aantal dieren) in de onderzochte natte natuurpleks in Limburg begin 2016 en begin 2021.

Gebied	Begin 2016	Begin 2021
Sohr-Legerterbos	5	12
Heidsche Peel	0	4
Mariapeel	4	13
Kaldenbroek	1	4
Dubbroek	0	5
Holtmühle	1	4
Waterbloem	4	8
Nederpeel	0	5
De Zoom	0	0
Sarsven en De Banen	5	12
Roeventerpeel	4	8
Kootspeel	4	4
Moeselpeel	0	4–8
Beeselsbroek	0	1
Vuilbenden	4	4
De Krang	0	1
Wijffelterbroek	4	8
Schrevenhof	0	0
De Doort	0	0–1
Haeselaarsbroek	4	0–1
Geleenbeekdal	0	0
Totaal	40	97–103

3.3 Nieuwe populatieschatting

Totale provincie Limburg

Op basis van het onderzoek naar het aantal beverterritoria in zes N2000 gebieden in 2020 (Kurstjens & de Koning, 2020) is op basis van het vastgestelde groeipercentage gedurende de periode 2016–2020 in deze gebieden een schatting gemaakt van de populatieomvang in de hele provincie Limburg. Afgerond kwam de populatieschatting voor begin 2020 uit op ca. 900–1000 exemplaren (uitgaande van 4–4,5 dieren per familie).

Op basis van dit aanvullende onderzoek in 2021 kan het groeipercentage worden aangescherpt waarmee een meer actuele populatieschatting kan worden gemaakt op basis van het onderzoek in de gebieden van 2020 en 2021 samen. Daartoe is eerst een correctie toegepast op de in 2020 geschatte populatie-omvang voor de zes onderzochte N2000 gebieden. Deze is verhoogd van 259 naar tot 270 om een populatieschatting voor begin 2021 te krijgen (zie tabel 3). Het uitgangspunt hierbij is geweest dat vooral in het Geuldal nog groei mogelijk was, maar niet meer in de andere N2000 gebieden.

Tabel 3. Populatieomvang van de bever (aantal dieren) in zes onderzochte N2000 gebieden in Limburg met correctie voor 2021.

N2000-gebied	Begin 2016	Begin 2020
Maasduinen	14	36
Swalmdal	16	18 (16–20)
Leudal	20	24
Roerdal	29	50
Grensmaas	75	78
Geuldal	24	53
Totaal	178	259, met correctie voor 2021: 270

Het aangescherpte groeipercentage voor de periode begin 2016 t/m begin 2021 op basis van beide onderzoeken komt uit op 69,7 %. De populatieschatting voor Limburg komt daarmee voor begin 2021 uit op 1070 (4 dieren per familie) tot 1191 (4,5 dier per familie), afgerond 1100–1200 dieren.

Daarvan leven er ca. 600–670 dieren binnen de kansrijke leefgebieden en ca. 500–530 erbuiten.

Aantal gedode bevers in Limburg.

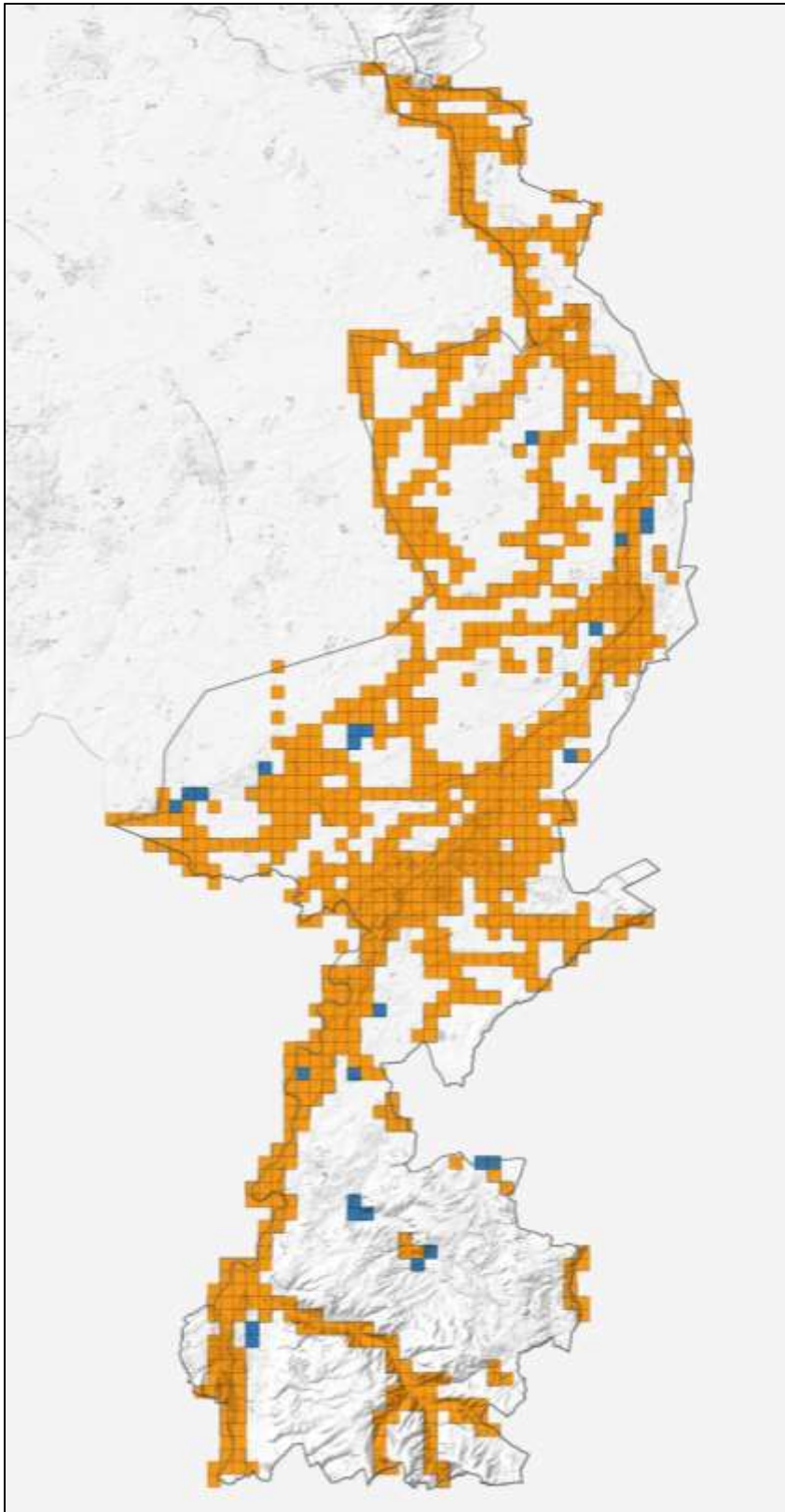
In 2020 zijn er overigens 29 bevers gedood met een ontheffing via de Faunabeheereenheid Limburg.

3.4 Areaal

Op basis van data van het Waterschap Limburg (2020), NDFF (2020) en dit onderzoek is een kaart gemaakt waarop de areaaluitbreiding in Limburg goed zichtbaar is (figuur 19). Ten opzichte van de periode 2016 t/m begin 2020 zijn 25 nieuwe kilometerhokken gekoloniseerd in 2020/ begin 2021. Het areaal is daarmee toegenomen tot precies 1000 km-hokken en in een jaar tijd gegroeid met 2,6 %. Dit laat goed zien dat, zoals voorspeld in het rapport van vorig jaar, de grootse groei er in Limburg nu wel uit is.

Met antivraatpasta (Wöbra) ingesmeerde bomen langs de Roggelse Beek Heibloem.

Figuur 19. Actueel verspreidingsbeeld van de bever in Limburg met nieuw gekoloniseerde km-hokken in 2020/ begin 2021 (25 km-hokken in blauw) geprojecteerd over de verspreiding gedurende de jaren 2016 t/m 2019 (975 km-hokken). Dit komt in totaal neer op ca. 40% van alle km-hokken van de provincie (2485). (kaart: Peter Veldt).

3.5 Discussie

Deze inventarisatie was gericht op de populatie bevers buiten de kansrijke gebieden. Zoals al aangegeven in de inleiding mogen bevers in deze gebieden aanwezig zijn maar kan en mag worden ingegrepen indien bevers onoverkomelijke problemen veroorzaken. In de meeste gevallen gaat het om het problemen met het waterpeil waarvoor het Waterschap Limburg verantwoordelijk is. Naast het verwijderen of verlagen van dammen en burchten mogen er ook bevers worden gedood indien er geen andere oplossingen meer zijn. In 2020 zijn er 30 bevers gedood in Limburg. Dit beleid zagen we duidelijk terug in het veld.

Beverdammen

Tijdens het veldwerk is geconstateerd dat op veel locaties de dammen met enige regelmaat worden verwijderd en/of verlaagd door het Waterschap Limburg. Ook werden er vangkooien gezien en zagen we gebieden waar minder bevers aanwezig waren dan een aantal jaren geleden.

Opvallend is dat nergens in de onderzochte gebieden gebruik wordt gemaakt van een zogenaamde *beaver deceiver*. Inzet van deze maatregel kan op veel locaties waarschijnlijk niet alleen leiden tot kostenbesparing, maar ook tot een hoger grondwaterpeil (droogte–bestrijding).

Twee vangkooien van Waterschap Limburg nabij familieburcht langs Leukerbeek in natuurgebied Roeventerpeel.

Begrenzing kansrijke leefgebieden

In veel onderzochte natte natuurparels dragen de activiteiten van bevers (vooral dammenbouw) bij aan de verbetering van het (grond)waterpeil in en rondom deze gebieden en daarmee aan de verbetering van de natuur. Beverdammen kunnen op veel locaties een positieve bijdrage leveren aan het tegengaan van verdroging, zeker de afgelopen drie droge jaren.

Aanbevolen wordt om de natte natuurparels toe te voegen aan de kansrijke leefgebieden in Limburg. Het meest logisch is de toevoeging van het stelsel van Peelvenen rondom Weert in het Kempen~Broek en de oude Maasmeanders rondom de Zandmaas in Midden-Limburg omdat deze gebieden via beeklopen aansluiten op het stelsel van kansrijke leefgebieden. Het toevoegen van relatief geïsoleerd gelegen natte natuurparels (zoals Doort, Grasbroek e.d.) is van minder groot belang.

Draagvlak

Vraat aan monumentale bomen leidt op sommige locaties in Limburg tot afnemend draagvlak. Positief is te merken dat op veel locaties eigenaren, gebruikers en beheerders zelf de juiste maatregelen nemen om dergelijke bomen te beschermen met gaas of beverpasta (Wöbra). Tijdens het veldwerk is dit onder meer geconstateerd langs de Roggelse beek bij Heibloem, waar de eigenaar (waterschap of gemeente) een beukenrij langs de beek met pasta heeft ingesmeerd.

Voor het behoud van draagvlak voor de bever is uitleg over deze mitigerende maatregelen ons inziens van groot belang. Er komt een landelijk beverloket (website) met dergelijke informatie en het zou goed zijn als Provincie, waterschap Limburg en terreinbeheerders via hun sites doorlinken naar deze site.

Beaver deceiver (foto Nina Boemaars)

Gaas rond boom (foto Willy de Koning)

Beleid rondom zwervende solitaire dieren

De afgelopen jaren duiken er steeds meer en vaak solitaire dieren op plaatsen op waar ze niet of onvoldoende geschikt leefgebied hebben, bijv. in een bermsloot in een industriegebied. Soms worden dergelijke dieren na melding gevangen door medewerkers van het waterschap of van de dierenambulance, en worden ze in de Maas uitgezet. Omdat de rivier ook al volop gekoloniseerd is en vol met territoria zit, wordt aanbevolen om nieuw beleid te ontwikkelen voor dergelijke dieren. Overwogen kan worden om dergelijke zwervers, op zoek naar een geschikt nieuw leefgebied, in kader van populatiebeheer te euthanaseren in plaats van uit te zetten.

Bevermanager

De tijd lijkt langzamerhand rijp in Limburg voor het aanstellen van een regionale bevermanager die alle issues rondom bevers kan afhandelen (schadebeperking door bovengenoemde maatregelen zoals *beaver deceivers*, gaas, pasta, vangst, afschot en voorlichting), zowel voor gemeenten, wegbeheerders en andere semi-overheden (zoals Prorail) als voor particulieren. Dit zou juist een onafhankelijk zelfstandig persoon/ gespecialiseerd bedrijf kunnen zijn dat kan worden ingehuurd. Wellicht kan de Provincie de oprichting van een dergelijk bedrijf stimuleren door het verstrekken van een startsubsidie o.i.d.

Dankwoord

Inge Janssen en Erik Binnendijk van Waterschap Limburg worden hartelijk bedankt voor hun hulp bij het aanleveren van beschikbare beverdata uit hun archief. Daarbij gaat natuurlijk dank uit naar de muskus- en beverrattenbestrijders van het Waterschap Limburg die deze data hebben verzameld, al dan niet via de zelf ontwikkelde app. Michel Smits, Inge Janssen en Piet Huijskens hebben bovendien het rapport van commentaar voorzien.

Terreinbeheerders (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Limburgs Landschap) worden bedankt voor hun medewerking (vergunningen) en hun commentaar op het concept rapport: Inge van Westerlaak, Rick Verrijt, John Driittij (Staatsbosbeheer), Rob Geraeds en Frans van Haandel (Natuurmonumenten) en Arjan Ovaa (Limburgs Landschap).

Onderzoeker Boena van Noorden heeft waardevolle aanvullingen gegeven op de tekst van de Mariapeel.

Literatuur

Faunabeheereenheid Limburg. 2016. Faunabeheerplan Bever 2017–2020. Roermond.

Inberg, J.A., W.M. Liefveld, M. Dorenbosch, R. van der Haterd, D. Emond, G. Hoefsloot, L. Anema, G. Kurstjens. 2015. Kartering habitattypen en habitatsoorten Grensmaas. Situatie 2015. Bureau Waardenburg Rapportnr. 15244. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Koning, W. de & G. Kurstjens. 2016. Inventarisatie beverpopulatie Limburg 2016.

Kurstjens, G. 2005. Bevers in het Swalmdal. Advies in verband met aanleg RW 73. Onderzoek in opdracht van Rijkswaterstaat directie Limburg. Kurstjens ecologisch adviesbureau, Beek–Ubbergen.

Kurstjens, G. 2014. Lus van Linne. Overzicht van ecologische ontwikkelingen sinds de start van het inrichtingsproject. Monitoring in opdracht van Ballast Nedam. Kurstjens ecologisch adviesbureau, Beek–Ubbergen.

Kurstjens, G. 2019. Ecologische Monitoring Project Millingerwaard 2018. Onderzoek in opdracht van K3Delta en Combinatie Boskalis/ Wetering. Kurstjens ecologisch adviesbureau, Beek–Ubbergen.

Kurstjens, G. & W. de Koning. 2020. Monitoring beverpopulatie Limburg 2020. Onderzoek voor de Provincie Limburg. Kurstjens ecologisch adviesbureau, Beek–Ubbergen.

Verschoor, G., G. Kurstjens & W. de Koning. 2015. Bevers koloniseren de Geul in vijf jaar. Natuurhistorisch Maandblad 104(7): 117–125.

Waschk, S., R. Gubbels & G. Kurstjens. 2009. Bevers in het Roerdal. Een onderzoek naar territoriumgrootte en migratieknelpunten. Natuurhistorisch Maandblad 98(4): 80–82.